

JAARVERSLAG 2016-2017

**van de Commissie van toezicht
bij de gevangenis te Gent**

Commissie van toezicht
bij de gevangenis te Gent
Nieuwewandeling 89
9000 Gent

maart 2018

Inleiding

Zoals de vorige jaarverslagen (2011, 2012, 2013 en 2014-15) bevat dit document in de eerste plaats een **overzicht van de klachten** van gedetineerden in de gevangenis te Gent. Zoals het vorige verslag (2014-15) strekt dit verslag zich uit over de twee voorbije jaren.

In een tweede deel worden enkele **ontmoetingen en initiatieven** vermeld waarmee de commissie probeert een beter en ruimer beeld te krijgen van de werking van en het leven in de gevangenis.

In een derde deel gaat de commissie van toezicht dieper in op een aantal **markante vaststellingen**.

Zoals in de vorige verslagen onderstreept de commissie ook nu dat een overzicht van het aantal en de inhoud van de klachten op zichzelf niet toelaat de bejegening van de gedetineerden in een gevangenis omvattend te beoordelen:

- De commissie ziet in het bijzonder de gedetineerden die een gesprek met de commissie aanvragen. De commissie spreekt dan ook — naast de gedetineerden die zich op het ogenblik van het bezoek van de maandcommissarissen in de straf- of beveiligde cel verblijven — vooral die gedetineerden die voldoende (onder andere taal-) vaardig zijn om hun klacht bij de commissie uiteen te zetten.
- De klachten zijn heel divers en hebben niet alle dezelfde gewichtigheid. Nogal wat klachten — zoals de klachten over de ‘kantine’ — hebben betrekking op, voor een buitenstaander, kleine vergissingen of haperingen in het penitentiaire systeem waarvan de gedetineerde voor al zijn behoeften afhankelijk is. Andere klachten — zoals de klachten over de waarheidsvinding tijdens tuchtprocedures — brengen fundamentele problemen van het penitentiair systeem aan het licht. Nog andere klachten vinden hun oorsprong in de soms deplorabele leefomstandigheden in de gevangenis, onder meer als gevolg van de overbevolking of de gebrekkige infrastructuur, of houden verband met structurele problemen van het Belgische gevangeniswezen in het algemeen — zoals de aanwezigheid van zwaar psychisch zieke gedetineerden in de gevangenis — die niet specifiek verband houden met (beslissingen van de directie van) de Gentse gevangenis.
- Het aantal klachten zegt niets over de gegrondheid van de klachten.
- Ten slotte doen gedetineerden alleen een beroep op de commissie van toezicht wanneer zij klachten hebben. De lezer zal in dit verslag dan ook alleen vernemen wat volgens de gedetineerden in de gevangenis verkeerd loopt. Het werk dat goed wordt verricht, blijft onvermijdelijk onderbelicht.

De commissie is zich ervan bewust dat sommige klachten bij de directie en het personeel van de instelling voor ergernis kunnen zorgen wanneer de klachten (manifest) ongegrond blijken te zijn. Voor de commissie is het evenwel doorgaans niet mogelijk op voorhand de klachten te detecteren die bij voorbaat als ongegrond of onredelijk kunnen worden opzijgeschoven. Daarbij komt dat ook aan klachten die achteraf onjuist blijken te zijn, een signaalfunctie kan toekomen. De klacht was bijvoorbeeld ongegrond, maar toch wel begrijpelijk omdat de beslissing waarover werd geklaagd, niet voldoende aan de gedetineerde was toegelicht.

Het is belangrijk de klachten van gedetineerden ernstig te nemen. Bepaalde mistoestanden of onregelmatigheden komen pas aan het licht na herhaalde klachten van gedetineerden, soms na verloop van heel wat tijd. Een zorgvuldige behandeling van klachten kan het klimaat binnen de gevangenis alleen ten goede komen. De gedetineerde die merkt dat zijn klacht ernstig wordt genomen en onderzocht, en die zo nodig in zijn recht wordt hersteld, zal immers een groter vertrouwen hebben in de instelling. De klachten die de commissie in dit verslag bespreekt, ziet de commissie dan ook niet als een gratis middel om de instelling te bekritisieren, maar wel als een uitnodiging om, in het belang van zowel de gedetineerden als de instelling, bepaalde problemen aan te pakken.

De commissie ervaart een voldoende vertrouwen van gedetineerden in de behandeling van de klachten die zij aan de commissie overmaken. Dit wijst erop dat bij de gedetineerden niet de vrees leeft dat hun klacht hun in de problemen zal brengen, bijvoorbeeld door een ongunstige behandeling door het personeel, en dat er binnen de instelling voldoende openheid bestaat voor klachten van gedetineerden.

De commissie waardeert de bereidheid van de directie om de klachten van gedetineerden te onderzoeken en beantwoorden. De commissie kan eveneens rekenen op de medewerking van de directie aan de initiatieven die de commissie ontplooit.

De commissie van toezicht heeft niet de bevoegdheid van een klachtencommissie zoals bepaald in de artikelen 148 en volgende van de basiswet (die nog steeds niet in werking zijn getreden). De invoering van dit beklagrecht zou de rechtspositie van de gedetineerde in de gevangenis sterk verbeteren en een hefboom kunnen vormen om structurele verbeteringen in de bejegening van gedetineerden te bewerkstelligen. Bij wijze van voorbeeld worden in dit verslag een aantal punten aangestipt die in het raam van een formeel beklagrecht zonder twijfel tot een gegrondverklaring van de klacht zouden leiden. De rechtspraak van de Nederlandse beklag- en beroepscommissie levert in dit verband bijzonder interessant vergelijkingsmateriaal op.¹

¹ Zie over het Nederlands detentierecht in het algemeen C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2015 en over het beklagrecht inzake directiebeslissingen in het bijzonder p. 113-200.

De rechtspraak van de commissies van toezicht kan gevonden worden op www.commissievantoezicht.nl. De rechtspraak in hoger beroep door de Beroepscommissie van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSK) kan geraadpleegd worden op <https://puc.overheid.nl/rsj>.

De commissie merkt op dat, anders dan de Nederlandse beklagrecht, de Belgische beklagcommissie geen financiële compensatie kan aanbieden wanneer de gevolgen van de vernietigde directiebeslissing niet meer ongedaan kunnen worden gemaakt. Dit was nochtans wel oorspronkelijk voorzien in het oorspronkelijke voorstel van basiswet (artikel 153, §4, tweede lid: “Voor zover de gevolgen van de vernietigde beslissing niet meer ongedaan te maken zijn, bepaalt de Beklagcommissie, na de directeur te hebben gehoord, of voor de klager enige compensatie geboden is en stelt zij deze tegemoetkoming vast”, *Parl. St. Kamer*, 2003, nr. 51-0231/001, 77). De Kamercommissie voor de justitie was van oordeel dat een financiële tegemoetkoming aan een gedetineerde ‘onverantwoord’ was en moest worden uitgesloten (*Parl. St. Kamer*, nr. 51-0231/015, 165-167). Het goedgekeurde amendement van de regering verving het woord “compensatie” door “enige tegemoetkoming, met uitsluiting van elke financiële vergoeding”. Artikel 158, §4, tweede lid, van de basiswet bepaalt aldus: “Voor zover de gevolgen van de vernietigde beslissing niet meer ongedaan kunnen gemaakt worden, bepaalt de Klachtencommissie, na de directeur te hebben gehoord, of aan de klager enige tegemoetkoming, met uitsluiting van elke financiële vergoeding, moet worden toegekend.”

1. Overzicht van de klachten van gedetineerden

Het kwantificeren en kwalificeren van de klachten van gedetineerden is geen exacte wetenschap.

Een klacht is dikwijls gelaagd en kan op verschillende manieren worden gekwalificeerd. Een klacht over een beperking van de mogelijkheid om te telefoneren, kan ook (en dikwijls veeleer) een klacht zijn over de wijze waarop de penitentiair bewakingsassistent met de gedetineerde omging: de gedetineerde vroeg of hij kon telefoneren, maar zijn vraag werd genegeerd en daarna was het te laat om nog te kunnen telefoneren. Of een verbale reactie van de gedetineerde op een als onterecht ervaren behandeling, wordt gevolgd door een als tendentius omschreven tuchtrapport en eindigt in een evenzeer als onterecht ervaren tuchtstraf voor “agressie tegenover het personeel”.

Aan het kwantificeren van klachten mag geen doorslaggevend belang worden gehecht. Het “aantal” klachten zegt niets over de kwaliteit van deze klachten. Sommige gedetineerden maken bijna wekelijks melding van een of andere, al dan niet terecht als onrechtvaardig ervaren behandeling. Andere gedetineerden stappen éénmaal naar de commissie van toezicht met “één” fundamentele klacht die belangrijker is dan de vele klachten van één enkele gedetineerde.

Een “klacht” kan ook de uiting zijn van een algemene onvrede over de situatie waarin de gedetineerde zich bevindt, zonder dat er sprake is van een concreet of aanwijsbaar “onrecht”.

Niettemin geven de cijfers hierna wel een algemeen beeld van wat de gedetineerden in de gevangenis als problematisch of onrechtvaardig hebben ervaren.

1.1 Aantal contacten

1.1.a. Contacten in 2016

In 2016 had de commissie **212** gesprekken met gedetineerden die dit gesprek met een briefje hadden aangevraagd. Daarnaast had de commissie **66** gesprekken met gedetineerden in de straf- of beveiligde cel.

Daaruit konden **198** klachten (of, in het geval van gedetineerden in de straf- of beveiligde cel, problematische situaties) worden afgeleid die betrekking hadden op **120** verschillende gedetineerden.

Uit de Nederlandse rechtspraak blijkt dat de bedragen die aan de gedetineerde ter compensatie worden aangeboden, bijvoorbeeld voor het niet respecteren van het recht op verblijf in de buitenlucht of het gedurende langere tijd onderbrengen van een niet-roker op cel bij een roker, zeer bescheiden en veeleer symbolisch zijn (zie hierover C. KELK, *Nederlands detentierecht*, 194-197).

1.1.b. Contacten in 2017

In 2017 had de commissie **193** gesprekken met gedetineerden die dit gesprek met een briefje hadden aangevraagd. Daarnaast ontmoette de commissie **55** gedetineerden in de straf- of beveiligde cel.

Daaruit konden **166** klachten (of, in het geval van gedetineerden in de straf- of beveiligde cel, problematische situaties) worden afgeleid die betrekking hadden op **93** verschillende gedetineerden.

1.2 Voorwerp van de klachten in 2016 en 2017

Klachten of vaststellingen bij het bezoek aan gedetineerden in de straf- of beveiligde cel (2016: 16 – 2017: 18)

“Ik had een probleem met chef want toen ik naar cachot ben gegaan, hebben ze mij meerdere keren op mijn hoofd en armen geslagen terwijl ik meewerkte met hun en ze hebben ook een foto van mijn tweeling gescheurd. Daarom wil ik met commissie van toezicht spreken.”

Gedetineerden in de strafcel (2016: 6) klaagden over de onmogelijkheid om zich te douchen en over het gebrek aan wandeling. Voor rokers impliceert dit laatste dat zij evenmin kunnen roken (omdat bij gebrek aan brandalarm of beveiligingscamera's de veiligheid in de strafcel bij roken niet kan worden gegarandeerd).

Voordat de nieuwe douche aan de strafcel in gebruik kon worden genomen, konden de gedetineerde in de strafcel wel beschikken over een teil water. Dikwijls, en blijkbaar in strijd met de richtlijn die de directie had gegeven, werd die teil water niet spontaan aangeboden, maar slechts gegeven als de gedetineerde ernaar vroeg. De gedetineerde wist echter niet steeds dat hij die teil water kon vragen.

In de loop van 2017 werd de werkwijze voor de straf- en beveiligde cellen aangepast waardoor de dagelijkse wandeling van de gedetineerden voortaan gegarandeerd is. Tot dan kwam de directie niet tegemoet aan artikel 136, 3°, van de basiswet dat bepaalt dat de directeur er zorg voor draagt dat de gedetineerde die in een strafcel is opgesloten, de mogelijkheid heeft om minstens één uur per dag in de buitenlucht te verblijven.

De vraag of werd tegemoetgekomen aan het recht van de gedetineerde om minstens één uur in de buitenlucht te verblijven, wordt zo nodig door de Nederlandse **beklagrechter** getoetst.²

² Zie b.v. <https://www.commissievantoezicht.nl/uitspraken-zoeken/2130> (23 januari 2012, KC 2012/065): de beklagrechter oordeelde dat het verblijf in een 'luchtbbox' van ca. 3,5 x 3,5 meter lang en ongeveer 2,5 meter hoog, met twee getraliede uitsparingen van 80x 135 cm en een gesloten plafond, waarin altijd elektrisch licht brandde, niet kon worden aangemerkt als een verblijf in de buitenlucht.

Een opvallend fenomeen is dat enkele gedetineerden op eigen verzoek naar de strafcel werden overgebracht (2016: 3). Een gedetineerde weigerde als nieuwkomer te worden ondergebracht op cel met een geïnterneerde, een andere gedetineerde wou niet langer de cel delen met een celgenoot die niet hygiënisch was.

Andere gedetineerden werden naar de strafcel overgebracht na een incident met een celgenoot (2017: 3), omdat zij een “grondslaper” of een gedetineerde met een andere geloofsovertuiging weigerden, omdat zij zelf weigerden als “grondslaper” in een cel te worden ondergebracht of omdat zij weigerden als niet-roker een cel met een roker te delen.

In een aantal gevallen bestaat er dus een rechtstreeks verband tussen de overbevolking in de gevangenis en het verblijf van een gedetineerde in de straf- of beveiligde cel.

Een gedetineerde klaagde over een te kleine broek die hem in de strafcel was ter beschikking gesteld. Een broek in grotere maat was beloofd, maar die had hij nog niet gekregen. De directie bevestigde dat het personeel in zo een geval moet handelen, wat blijkbaar toen werd nagelaten. Een andere gedetineerde klaagde over het gebrek aan schoeisel. Nog een andere gedetineerde signaleerde dat hij, ondanks verzoek daartoe, niets gekregen had om te lezen.

Een klacht die de commissie ook al in het verleden noteerde (zie jaarverslag 2014-15, p. 17), heeft betrekking op de plaatsing van de gedetineerde in de strafcel. In de strafcel moet de gedetineerde van kledij wisselen. Wanneer de gedetineerde niet meewerkt, wordt zijn kledij doorgeknipt. Volgens de klacht ging het interventieteam over tot het doorknippen van de kledij, hoewel de gedetineerde had gevraagd dit niet te doen en had bevestigd te zullen meewerken. Op vraag van de commissie maakte de directie de ministeriële omzendbrief nr. 1810 van 19 november 2009 betreffende de dwangmiddelen en interventie-uitrusting over, alsook de procedurefiche voor het plaatsen van een gedetineerde in de isoleercel. (Deze procedurefiche maakt deel uit van de opleiding door het Opleidingscentrum voor Penitentiair Personeel die penitentiair bewakingsassistenten moeten volgen om interventies te kunnen uitvoeren.) In deze fiche wordt geen melding gemaakt van het openknippen van kledij. De directie deelde mee dat de schaar om kledij open te knippen, alleen wordt gebruikt wanneer het niet anders kan, dit is wanneer de gedetineerde dermate weerspanning is dat ontkleding op een normale wijze niet mogelijk is. In één op de tien gevallen zou het openknippen van de kledij noodzakelijk zijn; in de andere gevallen ontkleedt de gedetineerde zichzelf of wordt hij of zij door het personeel van kledij ontdaan. Gelet op het ingrijpende karakter van dwang, pleit de commissie ervoor dat erop wordt toegezien dat het interventieteam voldoende duidelijk een beroep doet op de medewerking van de gedetineerde voor de wissel van kledij.

Andere gedetineerden (2017: 3) klaagden over de dwang waarmee ze naar de strafcel waren overgebracht. Of deze klachten terecht zijn, kan de commissie niet beoordelen. De precieze omstandigheden van de overbrenging naar de strafcel, en dus ook de proportionaliteit van de dwang, zijn zonder een doorgedreven onderzoek achteraf moeilijk te beoordelen. Gelet op het ingrijpend karakter van dwang, beveelt de commissie aan dat de directie nauwgezet en continu de werking van het interventieteam volgt en evalueert.

In de strafcel ziet de maandcommissaris dikwijls gedetineerden die zich in een deplorabele toestand bevinden, meestal als gevolg van psychische problemen. In 2016 sprak de commissie vaak met een vrouwelijk gedetineerde die in de gevangenis terecht was gekomen nadat zij de psychiatrische kliniek had moeten verlaten. Zij kwam herhaaldelijk in de beveiligde cel terecht na een suïcidepoging of na een vernieling van haar cel (zie hierna verder, punt 3.2.) . Een andere mannelijke gedetineerde liep naakt in de cel rond en bonkte voortdurend op de muren van de cel. Een gedetineerde die geplaagd werd door waanvoorstellingen en 's nachts luidkeels protesteerde tegen ingebeelde gebeurtenissen, moest gedurende een zekere tijd de nacht in de beveiligde cel doorbrengen.

Het spreekt voor zich dat de plaatsing in een strafcel/beveiligde cel nooit een alternatief kan zijn voor het verlenen van de noodzakelijke kwaliteitsvolle gezondheidszorg. De zorgverlening in de gevangenis voor gedetineerden met een psychiatrische problematiek blijft echter ontoereikend.

Zoals de commissie ook al in een vorig jaarverslag noteerde (jaarverslag 2014-15, p. 18), is de medische verzorging van gedetineerden in de strafcel vrij beperkt. Een gedetineerde die bij de overbrenging door de politie naar de gevangenis in het gezicht verwondingen had opgelopen, klaagde erover dat zijn verwondingen pas zouden worden verzorgd nadat hij de strafcel had verlaten.

In januari 2016 stelde de maandcommissaris ook een aantal keren vast dat het heel erg koud was in de strafcellen. Blijkbaar besteedde het personeel op dat ogenblik onvoldoende aandacht aan de temperatuur in de strafcellen.

Een gedetineerde in de strafcel klaagde over de moeilijkheid om zijn advocaat te kunnen telefoneren. Het is wel mogelijk vanuit de strafcel te telefoneren met een draagbare telefoon van de inrichting. Blijkbaar kreeg de gedetineerde zijn vraag niet onmiddellijk gesteld of beantwoord.

Gedrag of handelwijze van penitentiair beampten (2016: 39 – 2017: 29)

“De beampte X heeft gezegd dat ik maar naar CvT moet schrijven of directie als het mij niet aanstaat. Wij als gedetineerden zullen toch nooit geloofd worden en aan het kortste eind trekken.”

“Een paar dagen later liet ik mijn haar blonderen waarbij ik een heel oranje schijn had. De chef maakte me gewoon uit voor ‘wortel’. Hoe vriendelijk ik ook probeer te zijn, het werkt niet, ze kan niet snel genoeg de deuren sluiten en duwt je zelfs bijna binnen”

“Bij het sluiten van mijn cel was het mevr. X. Ik zei: ‘aub, ik mocht dit nog afgeven van mevr. Y.’ Daarop antwoordde ze – ze rukte de papieren uit mijn hand – ‘gvd, aub zeg, als het geen waar is, ze vliegen in de vuilbak, ’t is gvd altijd hetzelfde’. Een half uur daarna (...) ik zat op mijn bed en ze gooide mijn medicatiedoosje gewoon naar mij. Ik vind dit ronduit onbeleefd en onbeschoft. Als ik om mijn eten ga en ik kom boven, staat ze mij al op te wachten en als ik

niet rap genoeg binnen ben, duwt ze mij binnen. Dit kan toch niet, wij zijn nog altijd mensen, geen beesten. Dank u (hopelijk doet u hier iets mee)."

In 2016 waren 39 klachten afkomstig van 32 gedetineerden. In 2017 waren 29 klachten afkomstig van 23 gedetineerden.

De klachten over penitentiair bewakingsassistenten hadden betrekking op willekeurig of onbehoorlijk gedrag zoals: de gedetineerde niet laten telefoneren hoewel dit nog mogelijk was, de cel niet openen om de gedetineerde te laten douchen, naar de 'wandeling' te laten gaan of te laten fitnessen, geen rol toiletpapier willen geven (de ene penitentiair bewakingsassistent zegde: *"dit behoort niet tot mijn takenpakket"*; een andere *"ik betaal geen belastingen om u een extra rol toiletpapier te geven"*), een tekort aan eten niet in de keuken willen laten aanvullen zodat de gedetineerde te weinig eten krijgt, aan een gedetineerde bewust minder eten laten geven (met de toevoeging: *"je hoeft deze niet te veel eten te geven"*), een geloofsvoorwerp respectloos controleren, lange tijd niet reageren op het oproeplampje, een gedetineerde die een etterende wonde had, niet naar de dokter laten gaan, medicijnen niet correct bezorgen, zonder reden een cel binnenkomen, geen moeite doen om een verkeerd uitgevoerde bestelling te laten corrigeren, een emmer al gebruikt water geven voor het schoonmaken van de cel, het kleinerend toespreken van een gedetineerde (een gedetineerde moest in het bijzijn van de penitentiair bewakingsassistent een nieuwe celgenoot "welkom" heten), uitgelachen worden omwille van stotteren, een rapportbriefje verfrommelen, ...

Dergelijke pesterijen kunnen moeilijk worden vastgesteld, maar er is geen reden om te veronderstellen dat deze klachten niet met de werkelijkheid zouden stroken. In heel wat gevallen kan zonder veel twijfel worden aangenomen dat de klachten over het onprofessioneel handelen van de betrokken penitentiair bewakingsassistent terecht zijn, omdat het problematisch functioneren van de betrokkenen de directie al bekend was.

Een aantal klachten gingen over ongepast woordgebruik (*"assholes"*, *"ferme ta gueulle"*), in het bijzonder tegenover personen met een migratieachtergrond, of ronduit discriminerende uitlatingen (*"jullie horen thuis in een dierentuin"*, *"hé vuile Marokkaan, kom hier, het is appel"*, *"ga met de bananenboot terug"*, na een woordenwisseling over douchen: *"stink dan maar verder, jullie stinken toch al"*).

Soms leidde de uitdagende houding van de penitentiair bewakingsassistent tot een incident waarvoor de gedetineerde dan tuchtrechtelijk gesanctioneerd werd. Zo meldde een gedetineerde met migratieachtergrond dat een penitentiair bewakingsassistent, wier problematisch functioneren al bij de directie gekend was, lang talmde om zijn celdeur open te doen toen hij terug van de fitness kwam. Toen hij zich daarover bij het centrum ging beklagen, ontstond er een woordenwisseling waarvoor hij tuchtrechtelijk gesanctioneerd werd.

In 2016-17 noteerde de commissie in het bijzonder veel klachten, door verschillende gedetineerden, over enkele penitentiair bewakingsassistenten.

Een aantal gedetineerden meldden dat zij het personeelslid met wie zij een conflict hadden gehad, niet konden identificeren omdat het personeelslid geen identificatiebadge droeg of die badge onzichtbaar maakte. De directie herinnerde in januari 2016 andermaal het personeel aan de regels over het zichtbaar dragen van de naambadge, met foto en naam naar voren gericht. Nadien hebben maandcommissarissen toch nog dikwijls vastgesteld dat sommige penitentiair bewakingsassistenten die badge niet dragen.

Een Franstalige Brusselse gedetineerde signaleerde dat hij als Franstalige soms werd uitgelachen en dat sommige personeelsleden, in tegenstelling tot anderen die hun best doen, ook al spreken ze niet goed Frans, helemaal geen moeite deden om hem in het Frans te helpen. Een andere gedetineerde, van Franse nationaliteit, klaagde erover dat sommige penitentiair bewakingsassistenten niet eens naar haar in het Frans wilden luisteren.

Een gedetineerde maakte opmerkingen over het feit dat personeelsleden stonden te roken aan een leslokaal. De Nederlandse **beklagrechter** oordeelt dat het verzuim van de directie om de hinder te vermijden die het gevolg is van het roken door personeel, een toetsbare beslissing uitmaakt.³

Een positieve vaststelling is dat gedetineerden, in tegenstelling tot wat enkele jaren geleden wel eens het geval was, niet of nauwelijks nog aangeven dat zij ervoor terugdeinzen dat hun klacht aan de directie wordt overgemaakt uit vrees voor de reactie van de beambte of enige andere repercussie (b.v. een transfer naar een andere gevangenis). De bespreekbaarheid van klachten én het optreden van de directie bij herhaalde klachten ontnemen een voedingsbodem aan gevoelens van rechteloosheid bij de gedetineerde of straffeloosheid bij de beambte.

Voor de directie is het wellicht een moeilijke opgave om een personeelslid dat aanwijsbaar in diverse afdelingen van de gevangenis problematisch functioneert, met gunstig gevolg een verbetertraject te laten doorlopen.

Tuchtsancties (2016: 7 – 2017: 10)

Klachten over tuchtsancties houden verband met het rapport aan de directeur waarin het personeelslid de feiten uiteenzet die aanleiding (kunnen) geven tot tuchtvervolging, met het verloop van de tuchtzitting of met de uitvoering van de tuchtstraf.

Het opstellen door de penitentiair bewakingsassistent van het rapport aan de directeur is een cruciale fase in de tuchtprocedure. Overeenkomstig artikel 144, §1, van de basiswet stelt het lid van het personeel dat een feit vaststelt waarvan het vermoedt dat het een tuchtrechtelijke inbreuk uitmaakt, of wanneer een dergelijke inbreuk hem ter kennis wordt gebracht, een rapport voor de directeur op. Het rapport, dat ondertekend wordt door de opsteller, vermeldt de identiteit van de opsteller, de identiteit van de gedetineerde, de feiten die als tuchtrechtelijke inbreuk worden beschouwd, de plaats, het ogenblik en de concrete omstandigheden waarin de feiten plaatsvonden. Volgens de collectieve brief nr. 124 van 6 september 2013 over het tuchtregime van gedetineerden is dit rapport het

³ RSJ 14/2680/GA, 9 december 2014 (bron: <https://puc.overheid.nl/rsj>).

belangrijkste document in de tuchtprocedure en moet het beantwoorden aan hoge kwaliteitseisen: nauwkeurigheid, juistheid en objectiviteit.

De gedetineerde die zich onterecht of te zwaar gestraft voelt, komt doorgaans aan de commissie melden – terecht of onterecht – dat wat in het rapport aan de directeur (in het gevangenisjargon ‘rad’ genoemd), stond, onjuist, onvolledig of tendentieus was.

De gedetineerde meldt deze klacht in het bijzonder wanneer hem een feit ten laste wordt gelegd dat kadert in een voordien, mede door toedoen van een personeelslid ontstane conflictsituatie die in het ‘rad’ niet aan bod komt. Zo noteerde de commissie het relaas van een gedetineerde die na een tandartsbezoek naar zijn cel terugging toen het appel pas begonnen was en door het centrum werd teruggeroepen met de woorden “*hé vuile Marokkaan, kom hier! Het is appel*”, waarna hij op de grond spuwde. Hoewel andere penitentiair bewakingsassistenten de context van zijn handeling hadden kunnen bevestigen, was dit niet gebeurd.

Andere klachten hebben betrekking op het verloop van de tuchtprocedure.

Een gedetineerde meldde (terecht, zoals bleek uit het antwoord van de directie) dat een eerste incident, waarna geen tuchtrapport werd opgesteld, werd opgenomen in een ‘rad’ van daags nadien, opgesteld na een tweede incident door een penitentiair bewakingsassistent die niet aanwezig was bij het eerste incident. In het ‘rad’ werden bovendien oudere feiten opgenomen die niet hadden plaatsgevonden op het ogenblik zoals vermeld in het ‘rad’ maar die voordien in het observatieboek waren vermeld geworden.

Een gedetineerde wenste bijgestaan te worden door een advocaat, maar op de tuchtzitting verscheen geen pro deo-advocaat. Hij stemde dan maar in met een behandeling van de zaak zonder advocaat. De waarborg van de bijstand door een advocaat tijdens de tuchtzitting is in zo een geval veeleer illusoir.

Een gedetineerde die werd gesanctioneerd voor zijn deelname aan een vechtpartij op de wandeling, had tijdens de tuchtzitting aangedrongen op de mogelijkheid om de camerabeelden te mogen bekijken omdat volgens hem uit deze beelden zou blijken dat hij niet aan de vechtpartij had deelgenomen. Tijdens de hoorzitting werd hem toegezegd dat de camerabeelden zouden worden bekeken alvorens de sanctie zou worden opgelegd. Het feit werd bewezen verklaard, zonder dat uit de tuchtbeslissing bleek of de beelden al dan niet bekeken werden. De directie bevestigde op vraag van de commissie dat de camerabeelden inderdaad werden bekeken en dat daaruit zonder twijfel de betrokkenheid van de gedetineerde bleek. Aan de gedetineerde werd echter niet de mogelijkheid geboden de beelden te bekijken. Naar het oordeel van de commissie brengt het recht op ‘*fair trial*’ in de tuchtprocedure mee dat de gedetineerde de camerabeelden die de penitentiare administratie in haar besluitvorming betrok, ook moet kunnen bekijken. Bovendien impliceert een behoorlijke motivering van de tuchtbeslissing die genomen werd na het bekijken van camerabeelden om twijfel over de juiste toedracht van de feiten uit te sluiten, dat wordt vermeld dat de feiten op basis van deze beelden bewezen werden verklaard.

De commissie stipt aan dat de Nederlandse **beklagrechter**, bij betwisting over de juiste toedracht van de feiten die aanleiding gaven tot een tuchtstraf, zo nodig tijdens de beklagzitting, in aanwezigheid van de directie en de gedetineerde, camerabeelden bekijkt.⁴ Een beklagrechter kan tot de conclusie komen dat de tuchtbeslissing niet stand kan houden wanneer het niet duidelijk is hoe het penitentiair personeel een feit heeft geconstateerd en de in het verslag vermelde waarnemingen niet door het bekijken van de camerabeelden werden geverifieerd.⁵

Ten slotte zijn er klachten die verband houden met de uitvoering van de tuchtstraf.

Een gedetineerde aan wie de sanctie ‘afzondering in de aan de gedetineerde toegewezen verblijfsruimte’ werd opgelegd, kreeg, ondanks zijn vraag daartoe, niet de mogelijkheid van een ‘individuele wandeling’, in strijd met artikel 140, §2, tweede lid, van de basiswet (“*De directeur draagt er zorg voor dat de gedetineerde: 1° de mogelijkheid heeft om minstens één uur per dag in de buitenlucht te verblijven (...)*”).

Een gedetineerde aan wie dertig dagen ‘afzondering in de aan de gedetineerde toegewezen verblijfsruimte’ werd opgelegd, zou in die periode slechts éénmaal het bezoek van een arts hebben gekregen, hoewel artikel 141 van de basiswet voorschrijft dat de gedetineerde die het voorwerp uitmaakt van deze tuchtsanctie, minstens wekelijks wordt bezocht door de directeur en een adviserende arts “*die zich vergewissen van de toestand van de gedetineerde en nagaan of de gedetineerde geen klachten of opmerkingen te formuleren heeft*”.

Deze gedetineerde klaagde ook over de beperking die hij tijdens de duur van zijn sanctie ondervond om zijn advocaat te bellen. Dat kon enkel in de voormiddag, maar zijn advocaat was toen nooit bereikbaar. Het huishoudelijk reglement schrijft nochtans voor dat de gedetineerde het recht heeft dagelijks tussen 8u00 en 20u30 met zijn advocaat te telefoneren. Uit een antwoord van de directie op een vraag in dit verband, blijkt dat telefoongesprekken niet mogelijk zijn op ogenblikken waarop de gevangenis om veiligheidsredenen ‘stilligt’ (zoals tijdens het appèl of de wisseling van ploeg) of wanneer individuele verplaatsingen (zoals naar het telefoonlokaal) beperkt of moeilijk zijn (zoals tijdens collectieve bewegingen of de bedeling van maaltijden). Een afdoende oplossing voor dit probleem ligt in de installatie van telefoon op cel, wat vóór einde 2018 wordt gepland.

De uitvoering van de sanctie ‘afzondering in de aan de gedetineerde toegewezen verblijfsruimte’ (‘strikt’) brengt mee dat het luikje van de celdeur in elk geval gesloten is. Sinds het zware incident op 25 april 2015 in de Gentse gevangenis zijn de luikjes van de celdeuren (in het gevangenisjargon ‘winket’ genoemd) op de mannenafdeling in de regel gesloten, zodat de sanctie ‘strikt’ op dit vlak geen gevolgen meer heeft. In juli 2017 werd omwille van de zomerhitte toegestaan dat de luikjes toch mochten openstaan. Een gedetineerde aan wie ‘strikt’ was opgelegd, signaleerde terecht dat zijn celgenoot mee door zijn fout werd gestraft aangezien ook deze celgenoot het gesloten luikje moest tolereren.

⁴ <https://www.commissievantoezicht.nl/uitspraken-zoeken/3395> (7 december 2015, KC 2016/015)

⁵ <https://www.commissievantoezicht.nl/uitspraken-zoeken/3227> (3 april 2015, KC 2015/040)

Naast de straf- of beveiligde cel voor de uitvoering van de tuchtstraf of veiligheidsmaatregel, is er ook nog de 'naakte' of 'ontmantelde cel' waarin, zoals de directie meedeelde, gedetineerden worden geplaatst die hun cel beschadigden. Het verblijf in de 'naakte' cel kan in de feiten door de gedetineerde als een vorm van bestraffing worden ervaren. Een gedetineerde moest naar cel 412, maar hij verzette zich daartegen en sneed zich in de armen. De gedetineerde werd daarop in de beveiligde cel geplaatst. Het probleem van de gedetineerde was dat hij geen familie had, geen werk, niemand om ertegen te praten en evenmin 'sociale televisie'. De directie deelde mee dat de betrokkene geen 'sociale televisie' kreeg omdat hij al vijftienmaal op zwartkijken betrapt was. (Het 'zwartkijken' in de gevangenis bestaat erin dat een elektriciteitskabel van bijvoorbeeld de koelkast wordt aangepast om aan te sluiten op de televisie, zodat naar televisie kan worden gekeken zonder ervoor te betalen.) Tijdens zijn verblijf in de beveiligde cel werd de afspraak gemaakt dat de gedetineerde eerst een tijdje in de ontmantelde cel 412 moest verblijven en nadien, voor zover hij zich goed gedroeg, naar een andere cel kon. De betrokkene kon later effectief naar een andere cel en er werd hem 'sociale televisie' ter beschikking gesteld om de vicieuze cirkel te doorbreken.

Contacten met de buitenwereld (2016: 12 – 2017: 10)

“Zou het mogelijk zijn om jullie eens te spreken rond de aanvraag van bezoek van vriendin. Heb al 3 keer een aanvraag gedaan, maar ze keuren het niet goed en weet niet waarom.”

De klachten hadden vooral betrekking op weigeringen van gewoon bezoek of ongestoord bezoek.

De regel dat ongestoord bezoek slechts mogelijk is door de partner van wie de naam bij de aanvang van de detentie wordt vermeld, of – wanneer die naam niet op dat ogenblik wordt vermeld – door de persoon van wie men bewijst dat men er al zes maanden duurzaam contact mee heeft (volgens het huishoudelijk reglement *“belangstelling heeft getoond die toelaat te geloven in de oprechtheid van de relatie met de gedetineerde”*), geeft al eens aanleiding tot klachten omdat blijkbaar nogal formalistisch wordt nagegaan of de voorwaarden vervuld zijn.

Zo is het antwoord van de gedetineerde op de vraag, bij aanvang van zijn detentie, wie zijn partner is, van groot belang voor de mogelijkheid om ongestoord bezoek te verkrijgen. Een gedetineerde die bij zijn binnenkomst in de gevangenis de naam van zijn partner niet vermeldde, moest ook na een eerste gewoon bezoek van zijn partner nog zes maanden wachten vooraleer ongestoord bezoek te kunnen krijgen, hoewel hij en zijn partner een gemeenschappelijk kind hadden. Onduidelijk is of er in dit geval sprake was van wisselende relaties, dan wel of alleen door een misverstand de gedetineerde nagelaten had bevestigend te antwoorden op de vraag of hij een partner had.

Een andere gedetineerde verklaarde al een jaar een relatie te hebben met zijn partner die hij elke dag belde, maar wiens naam hij bij het eerste rapport niet had vermeld, omdat hij op dat ogenblik nog door drugs versuft was.

Zo kan het ook van belang zijn dat een gedetineerde meldt dat hij of zij vanaf een bepaald ogenblik een relatie heeft. Aan een vrouwelijke gedetineerde werd niet meteen ongestoord bezoek toegestaan, ook al kreeg zij al meer dan een jaar wekelijks het bezoek van haar vriend, omdat geen van beiden ooit melding had gemaakt van een relatie.

Beslissingen van de directie over het toestaan van bezoek kunnen door **de beklagrechter** worden getoetst.⁶ De toetsing van directiebeslissingen door een beklagrechter zou wellicht bijdragen tot een zorgvuldige beoordeling van deze voor gedetineerden belangrijke aangelegenheid.

Een gedetineerde kreeg niet de toelating voor bezoek door een persoon die in het verleden nog in de gevangenis van Gent gedetineerd was geweest.

Een gedetineerde kwam in de strafcel terecht na een weigering van een transfer die voor de gedetineerde op een ongelegen ogenblik kwam. De gedetineerde wou eerst nog bezoek krijgen van zijn vader die zwaar ziek was.

Voor een geïnterneerde gedetineerde die bezoek wou krijgen van zijn broer, opgesloten in een andere gevangenis, was het lange tijd niet duidelijk hoe zo een bezoek moest tot stand worden gebracht.

Een bezoektransfer, om het bezoek van een in een andere gevangenis opgesloten partner aan een in Gent opgesloten vrouwelijke gedetineerde mogelijk te maken, werd in 2016 voor twee vrouwelijke gedetineerden geweigerd omwille van de aanzienlijke overbevolking op de mannenafdeling. Een beoordeling van deze klacht als beklagrechter zou leiden tot een grondverklaring van de klacht. De toestand van overbevolking is niet aan de gedetineerde toerekenbaar en het komt de penitentiaire overheid toe de omstandigheden te scheppen die de uitoefening van het recht van de gedetineerde op ongestoord bezoek daadwerkelijk mogelijk maken.

Een gedetineerde werd geconfronteerd met moeilijkheden bij het bezoek door een bezoeker met een fysieke beperking.

In 2017 bestond gedurende een zekere tijd onduidelijkheid over de tijdstippen waarop de gedetineerde met zijn advocaat kon bellen. Doordat het huishoudelijk reglement niet meer was aangepast aan het gewijzigde dienstrooster, was onduidelijkheid ontstaan over de tijdstippen waarop telefoneren met de advocaat mogelijk was. Zo werd een gedetineerde geconfronteerd met de opwerping van de penitentiair bewakingsassistent dat niet het huishoudelijk reglement "*maar haar eigen reglement*" gold. Ook het nieuwe huishoudelijk reglement bepaalt evenwel nog steeds dat "*de gedetineerde, behoudens wettelijke bepaalde uitzonderingen, het recht (heeft) om op zijn kosten dagelijks tussen 8u00 en 20u30 te telefoneren met zijn advocaat. De duur van het telefoongesprek met de advocaat kan*

⁶ Zie b.v. <https://www.commissievantoezicht.nl/uitspraken-zoeken/3680> (13 september 2016, KC 2017/011): de beslissing om klager nog niet in aanmerking te laten komen voor relatiebevorderend bezoek is, gelet op het gedrag van klager in combinatie met de drie positieve urinecontroles, een redelijke beslissing geweest.

beperkt worden tot vijftien minuten indien de beschikbaarheid van de in de gevangenis aanwezige telefoontoestellen niet toelaat om meer tijd toe te kennen.”

Telefonisch contact tussen twee gedetineerden is alleen mogelijk wanneer er tussen hen een familiale band bestaat. Een vrouwelijke gedetineerde in de gevangenis van Gent kreeg geen toelating om een mannelijke gedetineerde, met wie zij een relatie zegde te hebben, in een andere gevangenis te telefoneren.

Een gedetineerde met Roemeense nationaliteit zonder financiële middelen had een vraag over de mogelijkheid om naar haar familie in het buitenland te kunnen telefoneren.

Een gedetineerde, die vele brieven schreef, klaagde over het beperkte aantal postzegels waarover hij kon beschikken. Het huishoudelijk reglement beperkt het aantal postzegels dat de gedetineerde op cel mag hebben, tot twintig.

Een gedetineerde meldde dat een aantal brieven die hij had verstuurd, nooit bij de geadresseerde waren toegekomen. De omstandigheden van deze klacht waren niet duidelijk. Het huishoudelijk reglement bepaalt hierover dat de te verzenden brieven kunnen worden geopend indien er geïndividualiseerde aanwijzingen bestaan dat controle of lectuur van de brieven noodzakelijk is voor de handhaving van de orde of de veiligheid en dat de brieven die de gedetineerde voor verzending aanbiedt en die om redenen van orde of veiligheid niet worden verzonden, aan de gedetineerde worden terugbezorgd, tenzij er redenen zijn om deze ter beschikking te houden van de gerechtelijke overheden. De gedetineerde moet in elk geval schriftelijk in kennis worden gesteld van de reden van de niet-verzending.

Tewerkstelling (2016: 13 – 2017: 16)

“Graag een gesprek i.v.m. werk. Nog steeds laten ze me niet werken, met als reden wachtlijst terwijl anderen niet via wachtlijst aan 't werk geraken en zelfs worden overgebracht van 't ene gevang naar hier om te werken, terwijl hier gedetineerden al maanden wachten. Ook staan er op wachtlijst voor mij die al werk hebben. Dan nog twee anderen die op geen werkvloer nog welkom zijn wegens eerdere problemen (...)”

De klachten over de tewerkstelling in de gevangenis houden verband met de toekenning van werk, de vergoeding van het werk, de beëindiging van het werk of de omstandigheden waarin werk moet worden verricht.

De klachten hebben dikwijls betrekking op het feit dat de gedetineerde nog geen werk aangeboden kreeg (2016: 6). Gedetineerden komen op een wachtlijst terecht vooraleer in het werkhuis te kunnen werken. Gedetineerden klagen vooral over de volgorde van toewijzing van werk wanneer zij merken dat gedetineerden die pas na hen in de gevangenis zijn terechtgekomen, wel al werk hebben gekregen. Het gaat in dat laatste geval over gedetineerden die aan de slag kunnen op een werkplaats in de instelling die aan de klagende gedetineerde niet werd aangeboden omdat hij of zij niet over het gewenste profiel beschikt of onvoldoende vertrouwen krijgt.

Een geïnterneerde gedetineerde klaagde over het feit dat hij noch huishoudelijke arbeid, noch werk in het werkhuis kreeg. Hoewel hij op de wachtlijst stond, werd ernstig getwijfeld aan zijn geschiktheid om arbeid te verrichten.

Een andere gedetineerde werd, ditmaal om veiligheidsredenen, evenmin tot arbeid in het werkhuis toegelaten.

In december 2016 schreef de commissie de directie aan in verband met vijf klachten die zij in de loop van het jaar had gekregen over de vergoeding van de gevangenisarbeid. Eén van de klachten was een anonieme brief waarin onder andere werd gemeld dat ‘fatiks’ (gevangenisdienders) bij de registratie van het werk frauderen door werk dat door een gedetineerde wordt gedaan, als eigen werk of op naam van een andere gedetineerde te registreren en dat een controle op de registratie van het werk voor de gedetineerde onmogelijk was. De commissie signaleerde aan de directie dat ook in de jaren voordien al herhaaldelijk door enkele gedetineerden hetzelfde fraudemechanisme werd gesignaleerd. Nog in het jaarverslag 2014-2015 werd opgemerkt dat een systeem waarbij voor de registratie van prestaties vooral wordt gerekend op gedetineerden met een vertrouwensfunctie, een gevaar van misbruik in zich houdt. De commissie had hierover een gesprek met de directie en de verantwoordelijke van “Cellmade” voor Oost-West-Vlaanderen. Begin 2017 werd de procedure voor de registratie van de verrichte arbeid dan aangepast, zoals de commissie door navraag bij de gedetineerden kon vernemen. De aangepaste procedure houdt in dat de gedetineerde op het einde van de werkdag de registratie van het aantal door hem afgewerkte stuks kan controleren. In de loop van 2017 deed de commissie dikwijls bij de gedetineerden navraag of zij het aantal afgewerkte stuks moesten controleren. Doorgaans, maar niet altijd, werd deze vraag bevestigend beantwoord. Het verdient dan ook aanbeveling dat de directie en het personeel erop blijven toezien dat de concrete organisatie van het werk een correcte registratie van het afgeleverde werk blijft mogelijk maken.

Zoals uit een klacht in 2017 blijkt, kan ook de correcte registratie van het aantal uren werk als keukenhulp soms problemen meebrengen. De betrokken gedetineerde was ook niet altijd gelukkig met de werkomstandigheden in de keuken.

In 2016 klaagde een gedetineerde over de volgens hem onterechte beëindiging van zijn werk als keukenhulp. Uit zijn klacht kon ook worden afgeleid dat de werkomstandigheden in de keuken op dat ogenblik niet optimaal waren. Zo was er sprake van een celcontrole nadat ijsjes uit de keuken waren gestolen, en van naaktfouilleringen nadat in de keuken een bevulde slip was aangetroffen.

Een gedetineerde klaagde over het feit dat hij gedurende twee maanden van werk in het werkhuis werd uitgesloten omdat hij eens had geweigerd te gaan werken. Andere vergrijpen werden volgens deze gedetineerde minder streng gesanctioneerd.

Omdat afwezigheid op het werk meteen nadelige gevolgen voor het behoud van de tewerkstelling kan hebben, maakte een gedetineerde zich zorgen over het feit dat hij op een

dag waarop hij wegens ziekte niet was gaan werken, pas daags nadien door de medische dienst werd opgeroepen en alleen voor die dag een afwezigheidsattest had gekregen.

In 2017 klaagden drie vrouwelijke gedetineerden over de werksituatie in de 'winkel', dit is de bezoekerskantine die de bestellingen vanuit de bezoekszaal uitvoert. Blijkbaar ontstond er rivaliteit en animositeit tussen de gedetineerden die elkaar ervan beschuldigden deze werkplaats naar hun hand te willen zetten.

Een oudere gedetineerde signaleerde dat hij pas na enige tijd de toestemming kreeg, als diabetespatiënt, tijdens het werk in het werkhuis te eten. Hij klaagde ook over het gebrek aan geschikte arbeid voor oudere gedetineerden.

Gezondheidszorg (2016: 9 – 2017: 8)

Bij de bedeling van medicijnen in de gevangenis kan er wel eens iets fout lopen, zoals blijkt uit de volgende (door de directie gegrond bevonden) klacht van een gedetineerde die 's avonds niet de gebruikelijke medicijnen kreeg. Toen hij bij de penitentiair bewakingsassistent navraag deed, kreeg hij als antwoord dat het na 21 uur was en de verpleegdienst al naar huis was. Daags nadien bleek dat de medicijnen voor de gedetineerde, die op die dag van sectie was veranderd, nog op de oude sectie waren toegekomen. Noch de penitentiair bewakingsassistent op de oude sectie van de gedetineerde, die medicijnen op overschot had, noch de penitentiair bewakingsassistent op de nieuwe sectie, die navraag had kunnen doen bij zijn collega of bij de verpleegkundige van wacht, had blijkbaar de juiste reflex gehad om uit te zoeken waarom de gedetineerde zijn medicijnen niet had gekregen.

De detentie kan voor een gedetineerde meebrengen dat de medicatie die hij voordien door zijn huisarts voorgeschreven kreeg (b.v. Rilatine), niet (zomaar) meer in de gevangenis wordt toegediend.

Drie klachten hadden betrekking op het gebrek aan, volgens de gedetineerde, een juiste respons van de penitentiair bewakingsassistent: een gedetineerde met koorts op zondagochtend, kreeg pas 's avonds paracetamol; een gedetineerde met een etterende wonde kon pas na twee dagen naar de medische dienst om de wonde te laten verzorgen; aan een gedetineerde die pijnstillers nodig had, werd geen paracetamol gegeven omdat de 'huisapotheek' bij het centrum er geen maar had, blijkbaar omdat nagelaten werd tijdig te zorgen voor aanvulling van deze 'huisapotheek'.

Een klacht van een gedetineerde betrof letsels die hij bij de overbrenging naar de strafcel in een andere inrichting had opgelopen.

Het ernstige beenletsel dat een gedetineerde bij een val tijdens de wandeling in een andere gevangenis opliep, werd niet meteen onderkend. Het been werd uiteindelijk gegipst, maar er traden complicaties op en een nieuwe operatie was noodzakelijk. De gedetineerde werd herhaaldelijk van de ene naar de andere gevangenis overgebracht; het beenletsel werd niet behandeld. De gedetineerde werd uiteindelijk naar het medisch centrum te Lantin overgebracht, maar de operatie vond geen doorgang omdat de nodige medische informatie

niet beschikbaar was. De onfortuinlijke gedetineerde kwam uiteindelijk in Gent terecht. De arts van de commissie bevestigde dat de medische dienst in Gent zeer begaan was met de man en wachtte op het akkoord van FOD Justitie om de operatie in een Gents, dan wel in een Luiks ziekenhuis te laten doorgaan.

Bij de overige contacten met gedetineerden (2016: 4; 2017: 6) werden vragen of bezorgdheden geuit over (de behandeling door de arts in de gevangenis van) hun aandoening. In de meeste van deze gevallen besprak de arts van de commissie het dossier met de arts van de gevangenis en kon de arts van de commissie de bezorgdheid van de gedetineerde wegnemen.

De commissie ontving recent het antwoord van de federaal ombudsman op de klacht die de commissie had overgemaakt in verband met de verwickelingen waarmee gedetineerden te kampen hebben wanneer zij worden overgebracht naar het medisch centrum van de gevangenis te Brugge. Die verwickelingen brengen dikwijls mee dat zij liever afzien van de noodzakelijke medische zorg. De overbrenging van de gedetineerde naar het medisch centrum te Brugge brengt immers, zoals elke transfer naar een andere gevangenis, mee dat de gedetineerde zijn 'positie' binnen de gevangenis waar hij verblijft, verliest: hij verliest zijn cel, hij verliest zijn werk, ... Bij de terugkeer in de gevangenis krijgt de gedetineerde een nieuwe cel of nieuwe celgenoten toegewezen, komt hij in principe opnieuw op de wachtlijst terecht voor werk, ... De ombudsman besprak de klacht onder andere met het centraal bestuur en met de inrichting te Brugge en beoordeelde de klacht gegrond (zie bijlage V en VI).

Optreden directie (2016: 1 – 2017: 1)

Een gedetineerde was ontgoocheld over het gesprek met de directie na zijn binnenkomst in de gevangenis. Zijn vragen, onder andere voor een andere cel, waren onbeantwoord gelaten en het gesprek werd abrupt beëindigd zodat de gedetineerde zijn verhaal niet had kunnen doen.

Een vrouwelijke gedetineerde die vroeg intern bezoek te krijgen door een gedetineerde die eveneens in de gevangenis van Gent was opgesloten, klaagde over een te verregaande inmenging door de directie in haar privéleven, onder andere doordat bij de bespreking van de mogelijkheid van het bezoek aan de kandidaat-bezoeker werd meegedeeld dat de vrouw voordien ongestoord bezoek door een vroegere partner had aangevraagd.

PSD en strafuitvoeringsmodaliteiten (2016: 4 – 2017: 7)

Gedetineerden klaagden over de uiteenlopende zienswijze van gedetineerde en PSD over de voorwaarden voor het verkrijgen van een strafuitvoeringsmodaliteit (bijvoorbeeld ambulante, dan wel residentiële begeleiding), over een minder goede relatie met de PSD-assistent, over het uitblijven van elektronisch toezicht, of hadden problemen met een uitgaansvergunning die hun niet was toegekend.

Eind 2017 beklagden vier gedetineerden zich over de vertraging bij de behandeling van hun dossier door de PSD. De directie bevestigde de achterstand in de behandeling van dossiers door de PSD.

In antwoord op een vraag van de commissie lichtte de directie uitgebreid de oorzaken van de vertraging en mogelijke remedies toe.

De PSD kampt met een onderbezet kader dat deels het gevolg van de aanwervingsstop die in het verleden van toepassing was, deels te wijten aan het feit dat zwangere PSD-personeelsleden niet met gedetineerden in contact mogen komen en dat personeelsleden met zwangerschapsverlof niet worden vervangen. Sinds februari 2017 vraagt de directie aan het centraal bestuur het kader van 13,05 *fulltime-equivalents* (fte), zoals bepaald in het personeelsplan 2013, op te vullen. Het effectieve aantal beschikbare fts's is evenwel slechts een weinig meer dan de helft van dit kader (februari 2017: 8,00; november 2017: 7,25 ; december 2017 en februari 2018: 7,04). Inspanningen om sociaal assistenten uit andere inrichtingen naar Gent te laten overkomen, leverden nog geen resultaat op.

De PSD moet veel tijd besteden aan het opvolgen van de diverse verzoeken van strafuitvoeringsmodaliteiten bij het secretariaat van de strafuitvoeringsrechtbank (SURB) in de gevangenis te Gent. Teveel aanvragen blijven te lang liggen op het lokaal SURB-secretariaat of worden te laat overgemaakt aan de SURB, waardoor de PSD herinneringen moet sturen of verslagen opnieuw moet overmaken. De directie overlegde met de verschillende partijen. In februari 2018 werd een nieuwe procedure uitgeschreven die deze problemen moet verhelpen.

Een betere, meer complementaire samenwerking met Justitieel Welzijnswerk zou het rendement van de PSD kunnen verhogen. Met diverse actoren wordt gewerkt aan een voorstel voor meer complementaire samenwerking.

Ten slotte stipte de directie aan dat de tijd die beschikbaar is voor het oproepen van gedetineerden voor een gesprek met de PSD (net zoals voor andere diensten zoals Justitieel Welzijnswerk, de aalmoezeniers en moreel consulenten), als gevolg van de rationalisering, en rekening houdend met de essentiële veiligheidsprocedures binnen de gevangenis waarvan niet kan worden afgeweken, beperkt is.

De PSD had bovendien te maken met een extra werklast als gevolg van de inwerkingtreding van nieuwe wetgeving.

Begin maart bevestigde de directie dat de achterstand in het opstellen van verslagen grotendeels ingelopen is.

Verblijf in de cel, staat van de cel en de infrastructuur van de instelling (2016: 31 – 2017: 16)

Door overbevolking beschikken niet alle gedetineerden over een bed (2016: 7; 2017: 3)

*“Sinds anderhalve maand verblijf ik in cel * met A. Laatstgenoemde lijdt aan chronische ontsteking van de gewrichten en slapeloosheid. Momenteel slaapt hij nog op een matras op de grond en heeft dientengevolge (naast van mij en oververmoeidheid) aanhoudend meer last van depressie. (...) Mijn bed heeft perforaties aan hoofd- en voeteinde om een bovendeel van een stapelbed op te monteren. Mijn celgenoot en ik zijn metaalbewerkers en ik elektro-installeur en een dergelijke constructie uitvoeren is voorwaar kinderspel. Kan men ons de benodigdheden bezorgen? Op slechts 40 minuten is de klus geklaard; en bovendien is een nieuwe matras zeker gewenst.”*

Gedetineerden klaagden over de overbevolking die meebrengt dat gedetineerden op een individuele cel ('mono-cel') worden ondergebracht zonder dat zij over een bed beschikken (de 'grondslapers'). Zij moeten het stellen met een stoel en met een 'matras' op de grond. De matras is geen dikke, stevige matras. Een commissielid probeerde de matras op de grond uit; in feite ligt men gewoon op de grond. Met een matras op de grond is er in de 'mono-cel' bovendien nauwelijks nog plaats om te bewegen.

Een gedetineerde met rugklachten na een verkeersongeval klaagde erover dat hij al drie weken lang een 'grondslaper' was.

Vier vrouwelijke gedetineerden die hun 'quatro-cel' met een vijfde gedetineerde moesten delen, beklagden zich daarover, vooral omdat zij nu ook de gevolgen ondergingen van de tuchtstraf 'strikt' die aan deze vijfde gedetineerde was opgelegd.

In antwoord op de hierboven geciteerde vraag van een klager of geen extra bed in de cel kon worden geplaatst, deelde de directie mee dat de installatie van een extra bed niet mogelijk is omdat dit tot een uitbreiding van de capaciteit zou leiden.

In het verleden werd de capaciteit van de mannenafdeling in de gevangenis, theoretisch beperkt tot 244, omwille van de chronische overbevolking al uitgebreid naar 326 door in de individuele cellen een bed bij te plaatsen. (Daarnaast telt de afdeling beperkte detentie 16 plaatsen). Deze capaciteitsuitbreiding heeft de steeds toenemende overbevolking niet kunnen opvangen.

Uit de cijfers voor de mannenafdeling (zie bijlage III) blijkt dat het voorbije jaar (maart 2017 – maart 2018) de maximumcapaciteit van 326 slechts gedurende een zestigtal dagen niet werd overschreden. Vooral in juni 2017 (met een piek op 17 juni 2017: 380 mannelijke gedetineerden) was er een grote overbevolking. Tientallen gedetineerden moesten de nacht op de grond doorbrengen. Deze vaststelling illustreert dat een toestand die als zodanig niet aanvaardbaar is, mettertijd als onvermijdelijk wordt ervaren en nauwelijks nog aanleiding geeft tot (althans door de commissie van toezicht geregistreerde) klachten.

Op de vrouwenafdeling (zie bijlage IV) lijkt de maximumcapaciteit te volstaan, al maakten ook vrouwelijke gedetineerden wel eens melding van 'grondslapers' in hun afdeling.

Het verblijf van een gedetineerde in de gevangenis zonder te beschikken over een eigen bed is zonder twijfel een aan de overheid toerekenbare tekortkoming, zoals volgt uit de rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens.⁷

Rokers en niet-rokers samen op één cel (2016: 3; 2017: 3)

Zoals in de vorige jaren werd ook in 2016-17 vastgesteld dat een niet-roker op dezelfde cel met een roker wordt ondergebracht. Opvallend is wel dat de drie klachten in 2017 werden geformuleerd door dezelfde gedetineerde. Hij werd herhaalde malen op cel met een roker ondergebracht, hoewel hij een astmapatiënt is en de dokter bevestigde dat hij alleen met een niet-roker op cel mocht worden geplaatst. Zo werd bij de betrokkene in december 2017 gedurende drie dagen een pas aangekomen gedetineerde, roker, geplaatst.

De directie bevestigt het probleem dat te wijten is aan de overbevolking (met 30 of meer grondslapers), waardoor het niet altijd mogelijk is rokers van niet-rokers te scheiden. Een echte oplossing is er blijkbaar niet. Wel werd het personeel eraan herinnerd steeds te melden wanneer een roker en niet-roker samen op cel moeten worden geplaatst, zodat daarna zo snel als mogelijk een oplossing kan worden gezocht.

De Nederlandse **beklagrechter** aarzelt niet om het verzuim van de directeur om toe te zien op de naleving van het in de inrichting geldende rookverbod, aan te merken als een voor toetsing vatbare beslissing. De beklagrechter oordeelde gegrond de klacht van een gedetineerde die hinder ondervond van de verspreiding van rooklucht in de gezamenlijke ruimtes als gevolg van het roken door gedetineerden op hun cel met een geopende deur.⁸ Bij herhaling werd aan een niet-roker, die (langere tijd) samen op cel met een roker werd geplaatst, compensatie geboden.⁹

Conflicten met celgenoten (2016: 7; 2017: 4)

De conflicten met celgenoten die gedetineerden aan de commissie meldden, zijn divers. Een gedetineerde klaagde over zijn celgenoot die kantineproducten van hem afnam en hem 's nachts wakker hield door naar tv te kijken. Een andere werd bedreigd door zijn celgenoot. Nog een andere had problemen met het bizarre gedrag van zijn celgenoot. Bij de verandering van cel nam een andere gedetineerde enkele goederen van zijn celgenoot mee naar zijn nieuwe cel. Een gedetineerde stoorde zich aan het gebrek aan hygiëne van de andere celgenoot. Een gedetineerde moest een cel delen met een andere gedetineerde wiens familie een conflict had met zijn familie.

Een geïnterneerde gedetineerde had problemen met zijn celgenoot en vroeg of hij op cel met een vriend kon zitten. Dit was problematisch, zo deelde de directie mee, omdat de

⁷ EHRM, 25 november 2014, Vasilescu t. België (te raadplegen op <https://hudoc.echr.coe.int>).

⁸ <https://www.commissievantoezicht.nl/uitspraken-zoeken/3675> (22 september 2016, KC 2017/006)

⁹ B.v. RSJ 05/2105/GA, 1 december 2005, RSJ 08/1350/GA, 23 juli 2008 (bron: <https://puc.overheid.nl/rsj>): aan een klager die als niet-roker gedurende achttien dagen een meerpersoonscel heeft moeten delen met een roker, wordt een tegemoetkoming van 20 euro toegekend. C. KELK signaleert dat, ondanks aandringen van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, een verbod op samenplaatsen van rokers en niet-rokers nog steeds niet in het model van huisregels is opgenomen (C. KELK, *Nederlands detentierecht*, 251).

betrokkene, zwakbegaafd met heel wat antisociale trekken en met een risico van agressief gedrag, de beoogde celgenoot, een zwakke man met autistische trekken, zou destabiliseren. In feite moesten beiden op een mono-cel zitten, wat door de overbevolking niet mogelijk was.

Een treffende illustratie van de moeilijkheden waartoe het delen van een cel kan leiden, is het verhaal van een vrouwelijke gedetineerde die de cel moest delen met een druggebruikster die op cel misbruik van geneesmiddelen maakte. De gedetineerde die in zo een geval om die evidente redenen van cel wil veranderen en dit aan het personeel wil meedelen, beschuldigt de celgenoot meteen van met tucht sanctioneerbare feiten. Geen enkele gedetineerde wil echter de naam hebben een verklikker te zijn. De directie meldde dat de gedetineerde van cel kon veranderen op een ogenblik waarop het verband tussen de melding van het geneesmiddelenmisbruik en de verandering van cel niet meer zou kunnen worden gelegd.

De directie deelde in antwoord op een vraag van de commissie naar de criteria van toewijzing van cellen mee dat het personeel de cellen met de grootst mogelijke zorg toekent en daarbij rekening houdt met verschillende gegevens zoals geloofsovertuiging, leeftijd, feiten, roker/niet-roker, fysieke toestand. De directie bevestigde dat een gedetineerde steeds het recht heeft om in een rookvrije cel te verblijven en dat indien een gedetineerde niet met zijn celgenoot kan aarden, hij steeds met een rapportbriefje aan de ploegchef een celmutatie kan vragen. De directie bevestigde ook dat door de extreme overbevolking (in mei 2016) het niet altijd mogelijk was om hieraan onmiddellijk gevolg te geven.

Staat van de cel (2016: 7; 2017: 3)

Een gedetineerde klaagde tijdens de winter over de temperatuur in zijn cel. De radiator voelde wel warm aan, maar dat was voor de gedetineerde blijkbaar niet voldoende. De marmeren vensterbank straalde koude uit, wat de temperatuur nadelig beïnvloedde. De penitentiair bewakingsassistent had al de technische dienst ingeschakeld, maar de temperatuur kon niet hoger.

Cel 412 verkeerde lange tijd in slechte toestand. Deze zogenaamde 'naakte cel' is de cel waarin problematische gedetineerden worden ondergebracht. In de 'naakte cel' worden meubilair, wastafel en chauffage extra bevestigd en verstevigd om vernieling tegen te gaan. Een gedetineerde klaagde in oktober 2016 over de staat van deze cel. De maandcommissaris stelde vast dat het raam niet sloot waardoor het constant openwaaide. Dit was in het hartje van de winter bijzonder problematisch omdat het zeer koud was. In de plastic afsluiting boven het raam zaten gaten die met papieren proppen waren dichtgemaakt. Het toilet stond los en gaf geurhinder. De muren stonden volgeklad. Het licht in zijn cel bleef 's nachts knipperen. Einde december verkeerde deze cel nog steeds in dezelfde staat. Begin januari werden dan de noodzakelijke herstellingen uitgevoerd, op de hendel van het raam na waarvoor niet meteen het nodige kon worden gedaan.

Een knipperend licht in de cel was de klacht van een andere gedetineerde.

In een andere cel bleef een kapotte wc-bril twee maanden niet hersteld.

Andere gedetineerden klaagden over de staat van hun bed, een gebroken raam, een losstaand toilet. Het is niet duidelijk of deze gedetineerden hun klacht al aan de penitentiair bewakingsassistent hadden laten weten en of in dat geval de noodzakelijke herstelling al dan niet te lang op zich liet wachten.

Andere verblijfgerelateerde klachten (2016: 5; 2017: 1)

Een Frans sprekende gedetineerde, moslim, had het lastig met zijn verblijf in een 'quatro-cel' met drie andere gedetineerden, niet-moslim, die alleen Engels en Albanees spraken. De betrokkene had blijkbaar het probleem voordien nog niet aan de penitentiair bewakingsassistent gemeld.

Een gedetineerde klaagde over het feit dat hij herhaalde malen van cel moest veranderen. Op tien maanden tijd had hij 21 verschillende celgenoten gehad.

Een gedetineerde meldde dat hij de drukte van een 'quatro-cel' niet meer aankon.

Een geïnterneerde gedetineerde kwam enkele malen haar beklag doen over de cel waarin zij werd ondergebracht. Het personeel kon moeilijk een bevredigende oplossing vinden voor deze gedetineerde die klaagde over eenzaamheid wanneer zij in een cel alleen zat, en over drukte wanneer zij een cel moest delen.

Een gedetineerde, die om medische redenen in een rustige omgeving moest verblijven, meldde dat daarmee niet meteen rekening was gehouden. Het personeelslid dat daarvoor moest zorgen, had dit over het hoofd gezien en had zich daarvoor bij de gedetineerde verontschuldigd.

Een gedetineerde had bewaren tegen de permanente controle (om de 15 minuten) waaraan hij was onderworpen.

Infrastructuur (2016: 2; 2017: 2)

Een gedetineerde signaleerde dat door een gebrek aan ventilatie het bijzonder warm wordt wanneer men moet wachten in het wachthokje vóór het doktersbezoek.

Een andere gedetineerde meldde schimmel in de doucheruimtes.

In 2017 werd op een bepaald ogenblik gemeld dat de kwaliteit van het water in de keuken en de douches te wensen overliet.

Twee gedetineerden meldden op hetzelfde ogenblik problemen met de netheid van de douches in de C-vleugel.

“Kantine” en individuele rekening van gedetineerden (2016: 13 – 2017: 12)

In augustus-september 2016 werden gedetineerden geconfronteerd met de gevolgen van fraude in het 'magazijn'. Het 'magazijn' plaatst de bestellingen bij leveranciers en staat in voor de aflevering van de bestelde producten aan de gedetineerden. De fraude leidde onder andere ertoe dat diverse goederen in een illegaal circuit tegen verminderde prijzen aan bepaalde gedetineerden werden verkocht. De onrechtmatig verkochte goederen werden na ontdekking van de fraude bij de gedetineerden teruggenomen.

De commissie maakte aan de directie informatie over die zij over deze en andere onregelmatigheden in het magazijn vernam. De directie deelde mee dat deze feiten het voorwerp uitmaakten van een strafonderzoek.

De gebruikelijke klachten over de kantine betroffen:

- de vertraging bij het afleveren van een tijdschrift;
- verwikkelingen bij de terbeschikkingstelling van een pc;
- verschillen tussen de kantineprijs vermeld in het "kantineboekje" en de prijs die bij de bestelling wordt aangerekend;
- de aanrekening van goederen die werden besteld, maar niet afgeleverd;
- een administratieve vergissing waardoor de boekhouding de televisie wel had aangerekend maar zonder dat de gedetineerde daadwerkelijk over televisie beschikte;
- de prijs van kantineproducten;
- de kwaliteit van de geleverde producten (b.v. fruit dat niet vers is);
- de moeilijkheden die de gedetineerde ondervindt wanneer hij een vergissing bij de aanrekening van geleverde goederen wil laten rechtzetten;
- de ontoereikende informatie in het kantineboekje over in het bijzonder de elektrische toestellen (waarvan geen merk of type wordt vermeld; de gedetineerde stelde voor dat in het kantineboekje van deze apparaten foto's zouden worden opgenomen).

Een Franstalige (Belgische) gedetineerde klaagde over het beperkte aanbod van (drie) Franstalige televisiezenders. Technisch zou het mogelijk zijn in de plaats van bepaalde kanalen in het bestaande aanbod, meer Franstalige kanalen op te nemen. Het zou wel een meerprijs voor het abonnement meebrengen en ook technisch zou het één en ander in orde moeten worden gebracht.

Een gedetineerde meldde dat bij het onderbreken van de huur van televisie (door een betalingsprobleem) de afstandsbediening werd meegenomen mét batterijtjes die hij zelf had aangekocht. Toen hij opnieuw de beschikking kreeg over televisie, werd hem een afstandsbediening zonder batterijtjes gegeven. Het was al de tweede maal dat dit gebeurde, en voor de verloren batterijtjes had hij lang moeten werken. Een penitentiair bewakingsassistent was wel zo vriendelijk hem uit de nood te helpen met gebruikte batterijtjes. De directie deelde mee dat de afstandsbediening nochtans met batterijen wordt afgeleverd.

De bedeling van goederen aan gedetineerden die op het ogenblik van de bedeling niet in hun cel aanwezig zijn, kan problematisch zijn. Een gedetineerde meldde dat de goederen werden bedeld op een dag waarop hij ook van cel was veranderd. Hij was niet aanwezig op het ogenblik van de bedeling en een penitentiair bewakingsassistent had voor ontvangst getekend. De bestelde goederen ontving hij echter niet. Een andere gedetineerde overkwam

hetzelfde. Ontvreemding door derden van door een gedetineerde bestelde, maar niet aan hem persoonlijk afgeleverde goederen is niet ondenkbaar.

De gedetineerde die een dag te laat het kantineblad invult, moet het een week zonder sigaretten stellen.

Een gedetineerde met Franse nationaliteit ondervond dat stortingen van familieleden in Frankrijk niet op haar rekening waren terechtgekomen, volgens de boekhouding omdat er bij de storting onvoldoende gegevens werden vermeld. Een andere gedetineerde moest wachten op een bedrag van 10 euro dat zijn familielid nog had gestort op de rekening van de gevangenis van waaruit hij naar Gent was gestuurd.

Een gedetineerde meldde dat hij geen beroep kon doen op de 'sociale kantine', hoewel hij geld op zijn rekening had omdat hij nog een schadevergoeding aan de instelling verschuldigd was.

Transfers (2016: 9 – 2017: 4)

Gedetineerden stelden vragen over het uitblijven van een transfer die al was beslist (4), wensten naar een andere gevangenis overgebracht te worden (4), of vreesden juist uit Gent te worden weggestuurd (1), moesten lang wachten op de nazending van hun goederen uit de gevangenis vanwaar zij naar Gent waren getransfereerd (3) of signaleerden dat goederen die bij een celcontrole in een andere gevangenis in beslag waren genomen, niet naar Gent waren gestuurd.

Voeding (2016: 2 – 2017: 6)

“Ik zit momenteel een tweetal maand in voorarrest in de gevangenis van Gent. Sinds meer dan 25 jaar ben ik vegetariër. Toen ik hier aankwam bleek het wel mogelijk te kiezen voor halalmaaltijden en vetarme maaltijden en kan men om medische redenen een aangepast dieet vragen.

Een eerste aanvraag naar keuken voor vegetarische maaltijden, een tweetal weken nadat ik hier binnenkwam, werd geweigerd. Een tweede aanvraag, deze keer via directie, kwam eveneens terug met de mededeling dat “vegetarische maaltijden onmogelijk zijn”.

Voor mij betekent dit momenteel dat ik meerdere keren per week geen warme maaltijd eet. (...)

Momenteel geef ik dus extra geld uit om via de kantine toch wat afwisselend te eten (...)”

De instelling houdt rekening met diverse diëten (zoals een lactosevrij dieet). Volgens een mededeling van de directie valt een vegetarisch dieet hier niet onder. De inrichting biedt wel halalvoeding aan, omdat een erkende religieuze overtuiging aan de basis daarvan ligt, en ook aangepaste diëten om medische redenen. Het verstrekken van vegetarische voeding valt niet onder een wettelijke of reglementaire verplichting.

Artikel 42 van de basiswet bepaalt inderdaad alleen dat de gedetineerde voldoende voedsel krijgt dat voldoet aan de normen van de moderne hygiëne en zo nodig aangepast is aan de vereisten van zijn gezondheidstoestand.

Volgens de directie is het verschaffen van vegetarische voeding in de gevangenis van Gent niet mogelijk rekening houdend met de budgettaire impact, de beperkte geldelijke enveloppe en de personele en materiële middelen. De Nederlandse **beklagrechter** oordeelde (al in een ver verleden) dat een belijdend moslim het recht heeft op bijzondere voeding omwille van zijn islamitische levensopvatting en dat een gedetineerde die van meet af aan sinds zijn binnenkomst te kennen heeft gegeven vegetariër te zijn, een aan zijn levensopvatting aangepaste voeding moet ontvangen, zeker wanneer daartoe de mogelijkheid bestaat.¹⁰

Een diabetespatiënt vond dat hem te weinig aangepast voedsel werd aangeboden.

Een gedetineerde met prediabetes maakte opmerkingen over de volgens haar onaangepaste desserts die zij aangeboden kreeg, maar kreeg de opmerking dat zij weinig geloofwaardig was aangezien zij via de kantine producten aankocht die niet in haar dieet pasten. De gedetineerde vond deze opmerking ongepast en onjuist.

De andere (vage) klachten gingen over de kwaliteit van de koffie, de soep of de warme maaltijd. In het algemeen stellen gedetineerden weinig verwachtingen over de kwaliteit van het eten en zorgen de vermogende gedetineerden ervoor dat zij de benodigdheden voor hun eigen maaltijden via de kantine aanschaffen.

Vergoeding van schade aan instelling (2016: 3 – 2017: 3)

“Ik zou nog eens willen langskomen over een frigodeksel dat we met 4 man hebben moeten betalen voor 200 euro dat we zelf niet hebben gedaan. We hebben dit betaald omdat we verplicht werden. We zijn nu een maand verder en ze zijn het nog niet komen vervangen. Ze hebben het gewoon dichtgespoten. Ik ben ervoor naar de directeur geweest en ze gingen het bekijken. De dag van vandaag heb ik nog geen nieuws.”

Er worden niet veel klachten geformuleerd over de afhandeling van beschadigingen door gedetineerden. De klachten die aan de commissie werden overgemaakt, maken nochtans aannemelijk dat de procedure voor de vaststelling en begroting van schade voor aanzienlijke verbetering vatbaar is. Naar aanleiding van de hierboven geciteerde klacht bevestigde de directie dat er bepaalde hiaten waren in de procedure en dat de procedure zou worden herbekeken.

Artikel 104/1 van de basiswet bepaalt dat indien de gedetineerde door nalatigheid of kwaadwilligheid schade veroorzaakt aan goederen die hem door de penitentiaire administratie ter beschikking worden gesteld, de directeur het bedrag van de veroorzaakte schade kan verhalen op de geldsommen die door de penitentiaire administratie aan de

¹⁰ C. KELK, *Nederlands detentierecht*, 243, met verwijzing naar uitspraken van de Beroepscommissie van 27 september 1982 en 22 mei 1986.

gedetineerde verschuldigd zijn. (De inhouding op de inkomsten uit penitentiaire arbeid mag per maand echter niet meer dan veertig procent van het uit te betalen bedrag bedragen.)

De vergoeding van schade veroorzaakt door gedetineerden aan goederen toebehorend aan de overheid maakt voorts het voorwerp uit van de collectieve brief nr. 131 van 6 augustus 2015 die vrij gedetailleerd bepaalt hoe de schade moet worden begroot en hoe de vergoeding kan worden verhaald.

De collectieve brief bepaalt dat de gedetineerde in de eerste plaats wordt verzocht de schade vrijwillig te vergoeden en dat de schadevergoeding mag worden verhaald worden op de individuele rekening van de gedetineerde voor zover hij daarmee uitdrukkelijk en schriftelijk heeft ingestemd. Indien de gedetineerde niet vrijwillig tot betaling van de schadevergoeding overgaat, kan het bedrag van de schadevergoeding overeenkomstig artikel 104/1 van de basiswet zonder toestemming van de gedetineerde worden ingehouden op de geldsommen verschuldigd door de penitentiaire administratie. (Deze geldsommen zijn de vergoeding voor penitentiaire arbeid, de vergoeding voor het volgen van een opleiding en de vergoeding die de administratie nog verschuldigd is voor schade toegebracht aan goederen van de gedetineerde). Ten slotte kan, na beslissing van het centraal bestuur, een gerechtelijke procedure worden opgestart.

De problemen bij de vergoeding van schade aan voorwerpen van de instelling zijn tweërlei.

In bepaalde gevallen rijzen vragen over de toerekenbaarheid van de schade aan de gedetineerde. Zo kon de vraag rijzen, in het geval waarin een zontje van een gedetineerde een tafel in de bezoekruimte wat had beschadigd, of de schade werkelijk het gevolg was van nalatigheid van de gedetineerde. Bij beschadiging van een voorwerp in een gemeenschappelijke cel wordt de schade proportioneel aan elk van de gedetineerden aangerekend, ongeacht de vraag wie van deze celgenoten de schade berokkend heeft. Een gedetineerde aan wie, samen met zijn celgenoot, het toch wel aanzienlijke bedrag van 130 euro was aangerekend voor de beschadiging van een paneeltje in een kast, kon gelukkig, na een rapportbriefje aan de directie, van de directie vernemen dat de schade inderdaad niet door hem, maar door een vorige celbewoner was veroorzaakt.

De Nederlandse **beklagrechter** ziet toe op de rechtmatigheid van de beslissing dat schade aan een gedetineerde toerekenbaar is.¹¹

In andere gevallen rijst twijfel over de begroting van de schade. Zo werd de schade aan het bovendeksel van een koelkast en aan een koelkastdeur op 190 euro begroot, hoewel de koelkast volgens de gedetineerde nog perfect functioneerde.

Een geval waarin beide aspecten samen aan bod kwamen, betreft het hierboven geciteerde geval van een beschadiging van een koelkast in een 'quatro-cel'. Volgens de gedetineerde

¹¹ <https://www.commissievantoezicht.nl/uitspraken-zoeken/3204> (28 augustus 2015, KC 2015/031): aangezien er geen foto's van de schade aan de matras werden overgelegd, noch de matras kon worden geschouwd, onderbouwde de instelling (*in casu* een kliniek) onvoldoende dat er schade (brandgaten) aan de matras was ontstaan en dat de schade aan de klager kon worden toegerekend; het besluit om de klager een vergoeding te laten betalen voldeed niet aan de civielrechtelijke criteria en was derhalve onredelijk en onbillijk.

werd bij een celcontrole gespeurd naar gsm's waarbij ook het deksel van de koelkast werd opgelicht. Daarbij ontstond een grote barst in dat deksel en kon het niet meer perfect dicht. Onder het deksel van de koelkast werden geen gsm's aangetroffen. Kort na de celcontrole kregen de vier gedetineerden een schaderapport ter ondertekening voorgelegd waarbij de schade op 200 euro werd begroot (50 euro voor elk van de vier celgenoten). Eén van hen maakte bezwaar tegen het schaderapport omdat de schade niet door hem (of door zijn celgenoten) was veroorzaakt. Volgens de betrokkene maakten de penitentiair bewakingsassistenten hem duidelijk dat als het schaderapport niet werd ondertekend, een tuchtrapport zou worden opgesteld. Andere gedetineerden zeiden hem ook dat het 'voor zijn dossier' beter was het schaderapport te tekenen. Hij ondertekende het schaderapport dan maar, tegen zijn zin en onder druk van de dreiging met een tuchtrapport. Volgens de betrokkene waren er voordien ook al kleinere barstjes in het deksel, al waren die niet vermeld op de celinventaris, maar volgens de betrokkene is dat een onbegonnen zaak omdat alle materiaal dat de gedetineerde krijgt, wel hier en daar een kleine beschadiging vertoont. De nieuwe grote barst was in elk geval duidelijk te onderscheiden van de kleine barstjes. De gedetineerde vervulde later zijn relaas nadat het deksel van de koelkast was hersteld. Op de koelkast werd geen nieuw deksel gelegd en de barst werd gewoon met silicone gedicht. Die herstelling rechtvaardigde volgens de betrokkene zeker niet de aanrekening van 200 euro. De commissie vergewiste zich later van de aard en de wijze van herstelling van de schade en stelde vast dat dit alvast strookte met het relaas van de gedetineerde. De klagende gedetineerde was op dat ogenblik al in vrijheid gesteld en de andere celgenoten waren eveneens al vrijgelaten of getransfereerd naar een andere gevangenis, zodat de andere feiten niet verder konden worden nagegaan.

Eén van de bekommernissen van de commissie in dit geval was te weten in welke omstandigheden aan de gedetineerden werd gevraagd over te gaan tot ondertekening van het schaderapport. Als de klacht terecht was, is het problematisch dat de gedetineerde, al dan niet subtiel, door dreiging met tuchtvervolging ertoe wordt gebracht een schaderapport te ondertekenen. In zoverre de gedetineerde de schade betwist, komt het in elk geval de instelling toe de schade op een bepaalde wijze vast te leggen (b.v. door foto's) en moet de gedetineerde de mogelijkheid worden geboden zijn versie van de feiten weer te geven, zonder dat dit meteen tot tuchtvervolging of bestraffing kan leiden.

De vragen die de commissie aan de directie stelden, geraakten (door de vakantie van een directielid) jammer genoeg niet concreet beantwoord. De commissie heeft evenwel geen redenen om aan te nemen dat het relaas van de gedetineerde niet waarheidsgetrouw was. Zoals hierboven vermeld, werd wel erkend dat de procedure tot vaststelling en begroting van schade bepaalde hiaten vertoonde.

Fouillering/celcontrole (2016: 5 – 2017: 2)

Twee gedetineerden meldden dat in hun afwezigheid een celcontrole werd uitgevoerd waarbij zaken werden weggenomen zonder dat hun hierover een bericht werd gelaten. De directie deelde mee dat het personeel werd herinnerd aan de collectieve brief (thans nr. 141 van 30 januari 2017) die bepaalt dat wanneer de gedetineerde niet aanwezig is op het ogenblik dat zijn verblijfsruimte wordt doorzocht, een bericht wordt achtergelaten dat een onderzoek van de verblijfsruimte heeft plaatsgevonden.

Een gedetineerde meldde dat na een celcontrole enkele foto's verscheurd waren, een andere dat een rapportbriefje dat zij had geschreven met klachten over een welbepaalde penitentiair bewakingsassistent, na de celcontrole verdwenen was, nog een andere dat hij niet wist waarom goederen na een celcontrole waren weggenomen (aangezien hij die goederen, die van een andere gevangenis afkomstig waren, al drie maanden zonder probleem op zijn cel had, ook al beschikte hij niet over een aankoopbewijs).

Een gedetineerde signaleerde ons dat zij een foullering op het lichaam ("naaktfouille") moest ondergaan nadat haar een formulier "CB n° 141 bijlage 2" ter ondertekening werd voorgelegd waarbij onder rubriek 1 (beslissing van de directeur tot foullering op het lichaam) de naam van de directeur niet was ingevuld en evenmin datum en handtekening van de directeur werden vermeld. Daags nadien werd een wel ondertekend formulier voorgelegd, met vermelding van de datum van ondertekening op die dag, dus daags na de foullering. Het is correct dat volgens artikel 108, §2, van de basiswet de directeur zijn beslissing schriftelijk aan de gedetineerde bezorgt uiterlijk vierentwintig uur nadat de foullering heeft plaatsgevonden. Dit belet niet dat moet kunnen worden aangetoond dat de foullering op het lichaam gebaseerd is op een aan die foullering voorafgaand bevel van de gevangenisdirecteur (arrest Raad van State nr. 235.721 van 12 september 2016). De foullering werd overdag uitgevoerd, na een ongestoord bezoek in de voormiddag op grond waarvan tot foullering werd besloten. Men kan veronderstellen dat op dat ogenblik een directeur aanwezig was en dat minstens kon worden vermeld welke directeur op dat ogenblik, voorafgaand aan de foullering, de beslissing tot foullering had genomen. De gedetineerde kon dus wel terecht vragen hebben over de voorafgaande mondelinge beslissing van de directeur. De beslissing tot foullering op het lichaam leek in elk geval niet stand te kunnen houden omdat de enige vermelding van "*individuele aanwijzingen dat een onderzoek aan de kledij niet volstaat voor de handhaving van de orde of de veiligheid*", luidde: "*na O.B.*" (na ongestoord bezoek). Deze motivering is geen individuele aanwijzing aangezien zij voor elke gedetineerde en na elk ongestoord bezoek een foullering op het lichaam zou verantwoorden. De directie lichtte toe dat deze foullering op het lichaam blijkbaar nog volgens de oude regels was uitgevoerd. Volgens die oude praktijk werd op basis van de lijst van gedetineerden met ongestoord bezoek aangeduid welke gedetineerden na dit bezoek een dergelijke foullering moesten ondergaan. De directie bevestigde dat dit voortaan, zonder individuele aanwijzingen, niet meer kon.

Kledij (2016: 3 – 2017: 1)

Een gedetineerde signaleerde dat hij niet over geschikt schoeisel beschikte om als 'fatik' (diender) de douches schoon te maken, een andere dat het personeel in de keuken niet over gepast schoeisel beschikte waardoor het keukenpersoneel last kreeg van schimmelinfecties aan de voeten. Op het ogenblik waarop de klacht de commissie bereikte, was het personeel, na een initiatief van de dokter van de instelling, net voorzien van nieuw schoeisel.

Een gedetineerde moest na een hielbreuk beschikken over aangepast schoeisel, wat de dokter had bevestigd en waarvoor hij de gedetineerde naar de directie verwees. Die vraag geraakte blijkbaar tussen de plooiën van het penitentiair systeem. Na melding door de

commissie van het probleem aan de directie, kreeg de betrokkene een paar sportschoenen van de 'sportkantine'.

Een gedetineerde kon niet beschikken over een training die vanuit de gevangenis van Beveren naar Gent was meegekomen. Volgens de penitentiair bewakingsassistent moest hij een nieuwe training via de sportkantine aankopen. Het huishoudelijk reglement bepaalt nochtans dat *“enkel sportkledij aangekocht op de kantine in de gevangenis te Gent of meegebracht van een andere inrichting wordt toegelaten. Voorleggen van een aankoopbewijs wordt niet meer vereist omdat vele inrichtingen geen aankoopbewijs meer afleveren.”*

Diversen (2016: 28 – 2017: 23)

Rapportbriefjes

Volgens een vrouwelijke gedetineerde mocht bij sommige penitentiair bewakingsassistenten een rapportbriefje niet door de gedetineerde zelf in de brievenbus voor de commissie worden gestoken. Een klacht die de commissie al meer hoorde, luidde dat rapportbriefjes niet werden beantwoord (5).

Huishoudelijk reglement

Drie gedetineerden signaleerden terecht dat de op papier beschikbare informatie niet meer accuraat was. Het euvel werd in de loop van 2017 verholpen. In het nieuwe huishoudelijk reglement werden de wijzigingen als gevolg van de 'rationalisering' verwerkt. In de zomer 2017 werd ook een beknopte infobrochure op A4-formaat opgesteld voor de mannenafdeling, de vrouwenafdeling en de bezoekers? Die infobrochure werd op alle cellen en in de bezoekszaal verspreid. Deze beknopte informatie werd ondertussen in het Frans, Engels en Spaans vertaald. De uitgebreide informatie-brochure werd eveneens aangepast en wordt ondertussen vertaald. De directie kondigde ook aan voor elke arbeidspost een kaft samen te stellen met het huishoudelijk reglement, de beknopte en uitgebreide informatiebrochure, zodat iedereen op een uniforme manier dezelfde informatie kan geven. Daarmee kan worden tegemoetgekomen aan een verzuchting die de commissie wel vaker van gedetineerden hoorde, namelijk dat niet alle penitentiair bewakingsassistenten dezelfde regels toepassen.

Vergoeding voor schade aan voorwerpen van gedetineerden

Een gedetineerde ondervond problemen bij het verkrijgen van een vergoeding voor het verlies van een trui. Een collectieve brief (nr. 133) van 12 oktober 2015 voorziet in een zeer gedetailleerde, en ook omslachtige wijze waarop schade aan voorwerpen van gedetineerden kan worden vergoed. In een geval waarin het vaststond dat een nieuwe trui die een gedetineerde tijdens een uitgaansvergunning had gekregen, die bij terugkomst in de gevangenis in bewaring moest worden gegeven (en die op zijn inventaris was vermeld) en nadien ontvreemd werd, stelde de directie een compensatie voor ter waarde van 50 euro via de 'sportkantine'. Daarmee werd enigszins tegemoetgekomen aan de gedetineerde die niet

beschikte over een aankoopticket van deze trui. Of op die wijze de gedetineerde volledig voor het verlies van zijn nieuwe trui werd vergoed, is echter betwifelbaar.

Een andere gedetineerde kwam regelmatig bij de commissie informeren naar de stand van zaken bij de afhandeling van zijn aanspraak op schadevergoeding voor voorwerpen die een celgenoot zou hebben weggenomen. De celgenoot was ondertussen naar een andere gevangenis gestuurd. In die gevangenis werd wel een controle uitgevoerd op de goederen van de celgenoot die van diefstal werd beschuldigd, maar dat leverde niets op. De commissie kon alleen maar vaststellen dat de afhandeling van een dergelijke zaak voor de gedetineerde bijzonder moeilijk op te volgen is.

'Wandeling'

Een gedetineerde betreurde dat hij had moeten kiezen tussen de wandeling of het rapport bij de directie. Uiteindelijk werd hij voor het rapport niet opgeroepen, zodat hij de wandeling vruchteloos had gemist. Volgens de verantwoordelijke was de gebruikelijke werkwijze dat de gedetineerde zo nodig tijdens de wandeling wordt opgeroepen en 'kon men zich niet voorstellen' dat een penitentiair bewakingsassistent de wandeling zou weigeren omdat de gedetineerde het rapport bij de directeur had aangevraagd.

De Nederlandse **beklagrechter** kent een compensatie toe wanneer aan de gedetineerde een 'luchtmoment' werd ontzegd en het gemiste luchtmoment niet door een extra luchtmoment kan worden gecompenseerd.¹²

Een gedetineerde betreurde dat het huishoudelijk reglement alleen voorziet in een avondwandeling tussen begin mei en begin september, ook wanneer het later in september nog bijzonder mooi weer is.

Individuele bijzondere veiligheidsmaatregel

Ten aanzien van een gedetineerde die tijdens de wandeling was aangevallen geworden, werd een individuele bijzondere veiligheidsmaatregel ('bvm') getroffen in het belang van zijn veiligheid. De bvm sloot hem uit van deelname aan bepaalde gemeenschappelijke of individuele activiteiten ('afzondering op cel') en legde een 'verplicht verblijf in de aan de gedetineerde toegewezen verblijfsruimte' op. Het probleem met deze maatregel was dat de gedetineerde per week slechts éénmaal met zijn vrouw kon telefoneren, hoewel deze beperking helemaal niet vereist was. Artikel 113, §1, van de basiswet bepaalt dat een gedetineerde het recht op contacten met de buitenwereld, als bepaald in titel V, hoofdstuk III, behoudt voor zover de uitoefening van deze rechten niet onverenigbaar is met de veiligheidsmaatregel. Nadat de directie op het onnodige gevolg van de opgelegde bvm werd gewezen, herzag de directie de beperking inzake telefoneren.

'Sociale kantine'

¹² RSJ 17/861/GA, 13 september 2017 (bron: <https://puc.overheid.nl/rsj>): *in casu* kon het 'luchtmoment' niet worden gerealiseerd als gevolg van een 'zeer ernstige calamiteit' en viel het extra luchtmoment tijdens de recreatie, zoals deze compensatie niet passend was.

Een gedetineerde klaagde erover dat hij niet over geld beschikte en dat zijn familie hem evenmin geld kon opsturen. Hij kon daardoor niet beschikken over televisie, kon zich geen tandpasta veroorloven, ...

Het sociaal fonds kan in dergelijke gevallen soelaas bieden. Het sociaal fonds wordt gespijsd door de winst die de instelling neemt op de kantineproducten (door een omzendbrief beperkt tot 10%) en producten die in de bezoekszaal worden verkocht, en door een marge op de telefoonrekening. Het sociaal fonds wordt gebruikt ten voordele van individuele gedetineerden die bijvoorbeeld niet beschikken over voldoende telefoonkrediet, maar ook voor collectieve uitgaven, zoals het loon van dienders, kosten van sport- en fitnessactiviteiten, en materiële investeringen (fitnessstoestellen, renovatie koer van de vrouwenafdeling, ...).

Diverse vragen

Dat de gedetineerde totaal afhankelijk is van het penitentiair systeem voor al zijn behoeften, wordt geïllustreerd door de klacht van een gedetineerde die vond dat hij over te weinig toiletpapier beschikte. Eén rol per persoon wordt op woensdagavond en zaterdagavond uitgedeeld, en niet meer elke dag wegens de besparingen. De penitentiair bewakingsassistent geeft wel nog een extra rol toiletpapier wanneer de gedetineerde er nog een nodig heeft. Zoals hierboven werd vermeld, meldden enkele gedetineerden dat een dergelijke vraag aanleiding kon geven tot een denigrerend antwoord.

Andere vragen die aan de commissie werden gesteld, betroffen de toekenning van een pro deo-advocaat, de kosten bij het aantekenen van verzet, de mogelijkheid om een vertaling te verkrijgen van het vonnis dat hun had veroordeeld, de overbrenging naar een buitenlandse gevangenis (3), problemen met de regelmatigheid van het hoger beroep dat via de griffie was ingesteld, het verlies van een rijbewijs dat aan de griffie zou zijn bezorgd.

Een gedetineerde meldde dat zij pas daags voor de correctionele zitting van de griffie vernam dat zij voor de rechtbank moest verschijnen voor de behandeling van haar verzet tegen een verstekvonnis.

Een Franse gedetineerde wist niet hoe zijn verdediging voor de komende rechtszaak aan te pakken.

Dertien gedetineerden hadden algemene vragen of bezorgdheden over hun internering, hun overbrenging naar een forensisch psychiatrisch centrum of hun opsluiting in de gevangenis. Een duidelijk psychisch zieke gedetineerde protesteerde bij herhaling over ingebeelde wantoestanden. In deze gevallen kan de commissie niet méér bieden dan een luisterend oor. De gesprekken met psychisch zieke gedetineerden leren hoeveel menselijk leed in de gevangenis is weggelaten en hoe weinig bevredigend het is dat deze mensen blijkbaar alleen in de gevangenis terecht kunnen.

Een gedetineerde was van oordeel dat het met de hygiëne in de gevangenis pover gesteld is. Elke nieuwe gedetineerde krijgt een basispakket, maar daarna kan hij alleen zeep, tandpasta en dergelijke via de kantine aanschaffen voor zover hij geld op zijn rekening heeft.

Enkele gedetineerden klaagden over het lawaai in de gevangenis.

Een gedetineerde stelde vast dat een elektronische sigaret in de gevangenis niet toegelaten is.

1.3. Vergelijking met voorgaande periodes

Het totale aantal klachten lag in 2016 en 2017 tussen de onder- en bovengrens van het aantal klachten dat de commissie de vorige jaren noteerde (voor de jaren 2011-2017 respectievelijk 74, 135, 201, 143, 163, 198 en 165). De cijfers voor 2016-17 zijn in het bijzonder te vergelijken met die van 2014-15 omdat toen, voor het eerst, en zo ook voor 2016-17, vaststellingen van problematische situaties in de strafcel worden meegeteld.

Uit het aantal aanvragen voor een gesprek (voor de jaren 2011-2017 respectievelijk 95, 185, 210, 164, 146, 212 en 193) en het aantal gedetineerden met wie de commissie sprak, kan worden afgeleid dat de commissie haar rol als aanspreekpunt voor de gedetineerden blijft vervullen. Dat het hogere aantal aanvragen van een gesprek noodzakelijkerwijze wijst op een verslechterd klimaat binnen de gevangenis, kan de commissie niet beamen. Even goed is het mogelijk dat de drempel om op de commissie een beroep te doen, lager is komen te liggen omdat het vertrouwen dat een beroep op de commissie zinvol is, is toegenomen, wat ertoe leidt dat meer gedetineerden naar de commissie stappen.

Zoals de voorbije jaren hebben de meeste klachten betrekking op het gedrag of de handelwijze van **penitentiair beampten** (vgl. 2014: 38 – 2015: 48 – 2016: 39 – 2017: 29). In 2016-17 hadden relatief veel klachten betrekking op slechts enkele penitentiair bewakingsassistenten.

Het aantal klachten over **tuchtsancties** ligt in de lijn van de cijfers in de voorgaande jaren (met uitzondering voor de jaren 2013 en 2015) (2011-2017: 10, 10, 16, 8, 17, 7 en 10). In het bijzonder voor de klachten over tucht geldt dat de kwaliteit van de klachten belangrijker is dan het aantal klachten omdat de gesignaleerde problemen veeleer structureel zijn.

Ook voor de **contacten met de buitenwereld** is het aantal klachten vergelijkbaar met de voorbije jaren (2011-2017: 10, 22, 17, 11, 15, 12 en 10) en dat geldt ook voor de klachten over de **tewerkstelling** (2011-2017: 8, 7, 15, 6, 12, 13 en 16) en (met uitzondering voor het jaar 2013), over de **PSD** (2011-2017: 0, 11, 23, 7, 5, 4 en 7), **transfers** (2011-2017: 8, 8, 2, 4, 3, 9 en 4) en **directie** (2011-2017: 10, 9, 5, 2, 2, 1 en 1).

De klachten over de **gezondheidszorg** liggen in 2016-17 op een vergelijkbaar niveau als in 2014-15 (2011-2017: 8, 9, 28, 19, 11, 9 en 8).

Zoals de voorbije jaren zijn de klachten over **materiële omstandigheden** zoals voeding en kledij niet erg talrijk. In 2016-17 noteerde de commissie wel meer klachten over het **verblijf**

in de cel (2011-2017: 7, 12, 10, 3, 6, 31 en 16). Dit cijfers is deels te wijten aan de overbevolking maar wellicht ook aan de grotere alertheid van de commissie voor deze klachten.

Het aantal klachten over **kantine en individuele rekening** ligt eveneens hoger dan de voorbije jaren (2011-2017: 0, 2, 11, 6, 4, 13 en 12).

Een nieuw aandachtspunt van de commissie in de voorbije periode waren de klachten van gedetineerden over de afhandeling van schadegevallen waarbij de gedetineerde werd aangesproken tot **vergoeding van schade aan de instelling** (2016: 3 – 2017: 3).

2. Ontmoetingen en recente initiatieven (2016-2017)

Op 21 maart 2016 bracht de commissie een bezoek aan de gevangenis van Middelburg, Nederland en aan de commissie van toezicht bij deze gevangenis. De rechtsprekende taak van deze commissie (het beklagrecht), de combinatie van deze taak met de bemiddelingstaak en de wijze waarop deze taken worden uitgeoefend, kwamen in het bijzonder aan bod. Een lid van de commissie kon 's namiddags een zitting van de beklagrechtster bijwonen. Een markante vaststelling was de serene en hoffelijke sfeer, zonder de aanwezigheid van veiligheidspersoneel, waarin de gedetineerde en de directie hun standpunt over de rechtmatigheid van de aangeklaagde beslissing konden uiteenzetten.

In oktober-november 2016 nam de Gentse commissie in het debat dat ontstond naar aanleiding van het wetsontwerp 'Potpourri IV', het standpunt in dat een effectieve invoering van het beklagrecht naar Nederlands model ten zeerste aangewezen was. Samen met de commissie van toezicht te Leuven deelde de Gentse commissie niet de weerstand die bij een grote meerderheid van andere commissies leeft tegen de invoering van het beklagrecht.¹³ De nota die de Gentse commissie aan de Kamercommissie Justitie overmaakte, wordt in bijlage (bijlage I) bij dit verslag gevoegd. De Gentse commissie schreef ook een opiniebijdrage in antwoord op de (in de *De Morgen* en *La libre Belgique*) gepubliceerde open brief van de commissies die zich kantten tegen de invoering van het beklagrecht. De Gentse opiniebijdrage werd in deze kranten vermeld maar niet gepubliceerd. De lezer vindt deze opiniebijdrage in bijlage bij dit verslag (bijlage II).

Op 21 februari 2017 sprak de commissie met twee trajectbegeleiders (Justitieel Welzijnswerk) die in het bijzonder hun bezorgdheid uitten over de gezondheidszorg binnen de gevangenis. Enkele problemen die de trajectbegeleiders aanhaalden, waren de trage en ondoorzichtige administratieve en geneeskundige afhandeling van een ongeval dat een gedetineerde opliep tijdens arbeid in de gevangenis, de toediening in de gevangenis van andere medicijnen dan degene die de gedetineerde vóór zijn detentie nam, fouten bij de bedeling van medicijnen, de niet-tijdige vaststelling van een appendicitis en de niet-tijdige terbeschikkingstelling van krukken aan een gedetineerde die moeilijk ter been was.

¹³ Zie *Parl. St. Kamer* 2016-17, nr. 54-1986/005, 108-116.

Op 24 maart 2017 bracht de commissie een bezoek aan de commissie van toezicht bij de gevangenis te Sint-Gillis.

Op 18 april 2017 had de commissie een gesprek met dr. Francis Van Mol, erehoofdgeneesheer–directeur van de Dienst Gezondheidszorg Gevangenissen.

Op 20 juni 2017 had de commissie een gesprek met aalmoezeniers en moreel consultants in de Gentse gevangenis.

De commissie van toezicht woonde, zoals de vorige jaren maar op minder regelmatige basis, vergaderingen van het Gedetineerdenoverleg bij.

Zowel in 2016 als in 2017 volgden studenten criminologie een stage bij de commissie van toezicht. Deze studenten kregen als opdracht een aspect van de detentiebeleving te onderzoeken. De volgende rapporten zijn op de webstek van de Gentse commissie van toezicht (<http://www.ctrg-ccsp.be/nl/commissions/865/42>) te raadplegen:

- Inneke De Veirman en Kim Geens, “Detentiebeleving in de gevangenis van Gent”
- Elke Vandoorne en Gilles Descheemaeker, “Procedural justice toegepast op tuchtmaatregelen in de detentiecontext”.

Ook in 2018 zullen twee studenten criminologie een stage bij de commissie van toezicht uitvoeren.

3. Enkele markante vaststellingen

3.1. Fundamentele problemen blijven fundamenteel

In de jaaroverzichten 2011-2015 besteedde de commissie van toezicht in het bijzonder aandacht aan:

- de grote **discretionaire beslissingsmacht** van de directie (jaarverslag 2011);
- problematische aspecten van het **penitentiair tuchtrecht** (jaarverslag 2011, jaarverslag 2014-15);
- de problemen op het vlak van **gevangenisarbeid** (jaarverslag 2011, jaarverslag 2012), waarover ook hierna meer;
- het gebrek aan permanente **opleiding en ondersteuning van de penitentiair beambten** (jaarverslag 2013);
- de nadelige gevolgen voor de gedetineerden van de **besparingen** (jaarverslag 2014-15).

De gesignaleerde pijnpunten blijven structurele problemen van het Belgische gevangeniswezen of op het vlak van het statuut van de gedetineerde, waarvan de oplossing het niveau van de individuele penitentiaire instelling overstijgt. De commissie verwijst voor deze aangelegenheden uitdrukkelijk naar de vorige jaaroverzichten.

De commissie besteedde eveneens aandacht aan het gebruik van de strafcel als beveiligde cel en in het bijzonder aan de **kwetsbaarheid van de gedetineerde in de strafcel** (jaarverslag 2013, jaarverslag 2014-15). Op dit vlak is er in de voorbije periode een opmerkelijke

verbetering gerealiseerd wat betreft de mogelijkheid om te douchen en om in de buitenlucht te verblijven (zie hierboven, punt 1.2.). Op andere punten kan nog vooruitgang worden geboekt die deels grote(re) investeringen vereist (b.v. de installatie van een systeem van videobewaking, een zorggerichte behandeling van suïcidale personen), maar deels ook zonder grote investeringen door de instelling zelf kan worden verwezenlijkt (b.v. directe medische verzorging aan gedetineerden in de strafcel).

De commissie besteedde in het verleden ook in het bijzonder aandacht aan:

- de aanwezigheid van **geïnterneerden** in de gevangenis (jaarverslag 2011, jaarverslag 2012);
- het problematisch karakter van tuchtrechtelijke strafwaardigheid van geïnterneerden (jaarverslag 2011).

Deze problematiek is, kwantitatief bekeken, in de Gentse gevangenis minder aanzienlijk geworden doordat het aantal geïnterneerden, volgens een mededeling van de directie in januari 2018 van (destijds) méér dan honderd tot een vijftiental personen werd teruggebracht. Het gaat dan om mensen voor wie pas de internering werd uitgesproken, geïnterneerden die wachten op de uitvoering van de beslissing van de Kamer voor de Bescherming van de Maatschappij of geïnterneerden die door de schending van voorwaarden terug naar de gevangenis werden gestuurd. De aanwezigheid in de gevangenis van geïnterneerden en ruimer, psychisch zwaar zieke personen, blijft niettemin een groot probleem, zoals hierna nog wordt geïllustreerd.

3.2. Psychisch zwaar zieke personen in de gevangenis: een case

Op 3 februari 2016 spraken de maandcommissarissen met een vrouwelijke gedetineerde die nood had aan een inspuiting, maar die niet in de beveiligde cel wou krijgen. Zij had nare herinneringen aan een vroegere plaatsing in de beveiligde cel omdat toen haar kledij werd doorgeknipt hoewel ze had willen meewerken. Ze klaagde er ook over dat ze geen aangepaste kledij kreeg, maar zich moest behelpen met een deken om haar naaktheid tegenover (mannelijk) beambten te bedekken. De directie bevestigde te maken te hebben met *“een zeer moeilijke situatie. De psychiatrische kliniek waar ze verbleef heeft ze laten verwijderen. Ook nu zit ze sinds vrijdag opnieuw in de beveiligde cel na een zoveelste suïcidepoging. Het personeel en de artsen zijn ten einde raad. Ook het ongestoord bezoek dat ze donderdag ontving heeft hier het tij niet doen keren”*.

Op 15 april 2016 troffen de maandcommissarissen deze gedetineerde opnieuw aan in de beveiligde cel na een suïcidepoging waarbij zij een spiegel brak om zich met de scherven van het leven te beroven. Zij was opnieuw naakt in de cel ondergebracht, met alleen een deken om zich te beschermen. Op 5 mei 2016 werd genoteerd dat deze gedetineerde opnieuw sinds zes dagen zich in de beveiligde cel bevond. Op 13 juni 2016 was zij opnieuw in de straf- of beveiligde cel opgesloten nadat zij haar cel had vernield.

Het blijft een confronterende vaststelling dat de meest hulpbehoevende personen uit een psychiatrische setting worden weggestuurd en dan nog alleen in de gevangenis terecht kunnen waar, door de beperking van mensen en middelen, slechts minimale zorg kan worden verstrekt.

3.3. De overbevolking

“Begin deze maand raakte bekend dat ongeveer 200 gevangenen op de grond moeten slapen. Vooral in Antwerpen, Gent en Hasselt zijn eenpersoonscellen van tien vierkante meter vaak bevolkt door drie gedetineerden. Volgens de cipersvakbonden zie je in Belgische gevangenissen toestanden die je enkel in een ‘bananenrepubliek’ ziet.” (De Standaard, 13 juli 2017)¹⁴

“(…) Ik deel uiteraard uw bezorgdheid dat het gegeven dat in sommige gevangenissen gedetineerden momenteel op een matras op de grond slapen, niet past in een humaan detentiebeleid. Ik heb daarover dan ok met de penitentiaire administratie overleg gepleegd en wij zijn samen op zoek gegaan naar diverse oplossingen om dat fenomeen uit de wereld te helpen.

Het aantal grondslapers is door de overbrenging van gedetineerden naar andere inrichtingen intussen al met een twintigtal verminderd. Door de overbrenging en de hierna vermelde maatregelen moet binnen een aantal weken dat probleem dan ook van de baan zijn. Deze maatregelen zijn enerzijds van materiële aard, namelijk het plaatsen van stapelbedden in cellen waar er ruimte voor is, en betreffen anderzijds het optimaliseren van het capaciteitsbeheer door het overbrengen van gedetineerden naar andere gevangenissen.” (antwoord van de heer Koen Geens, minister van Justitie, op de vraag van mevrouw Annick Lambrecht over de gevangenis van Hasselt, Commissie voor de Justitie, 28 februari 2018, vraag nr. 23822)

Zoals blijkt uit de statistiek over de periode maart 2017-maart 2018 (zie bijlage II), kende de mannenafdeling over het voorbije jaar gedurende een langere periode een aanzienlijke overbevolking.

De opeenstapeling van gedetineerden binnen de gevangenis heeft een aanzienlijke negatieve impact heeft op de leef- en verblijfsomstandigheden van de gedetineerden en brengt een extra werkdruk mee voor het bewakingspersoneel en voor alle diensten binnen de gevangenis (de medische dienst, de psychosociale dienst, ...). De overbevolking leidt tot wachtlijsten voor gevangenisarbeid en allerlei andere activiteiten, zodat vele gedetineerden noodgedwongen de hele dag op cel doorbrengen. De verwezenlijking van de doelstelling van een humane en herstelgerichte detentie wordt aldus bijzonder moeilijk.

In de voorbije periode lag de overbevolking aan de grondslag van tal van concrete problemen, zoals hierboven al gesignaleerd. Zo:

- beschikten soms tientallen gedetineerden 's nachts niet over een bed; zij moesten de nacht doorbrengen op een dunne matras;
- werden rokers en niet-rokers samen op één cel geplaatst;
- moesten gedetineerden die omwille van hun persoonlijkheid het best elk op een éénpersoonscel verbleven, toch in dezelfde cel worden ondergebracht;

¹⁴ http://www.standaard.be/cnt/dmf20170713_02970335

- ontstonden wrijvingen en incidenten die ertoe leidden dat een gedetineerde, ofwel op eigen verzoek dan wel bij wijze van ordemaatregel of tuchtstraf, in de beveiligde of strafcel terecht kwam;
- kon aan gerechtvaardigde verzoeken tot bezoektransfer door een gedetineerde partner geen gevolg worden gegeven.

Dat overbevolking leidt tot incidenten die rechtstreeks daarmee verband houden, mag blijken uit het volgende incident dat de commissie in november 2017 vernam. Een gedetineerde was in de strafcel terechtgekomen na een incident in een vierpersoonscel. Volgens het rapport aan de directeur hadden er zich al herhaaldelijk tussen hem en een celgenoot incidenten voorgedaan. Er was sprake van klappen en van bedreiging met een mes. Het rapport vermeldde dat het bewakingspersoneel al eerder de betrokkenen uit elkaar had willen halen, maar dat dit door plaatsgebrek nog niet mogelijk was geweest. Uit het rapport blijkt dat de machtsstrijd binnen de cel onder meer verband hield met het roken op cel en het gebruik van de televisie.

Het Belgisch penitentiair systeem staat nog ver van het uitgangspunt, zoals door de *European Prison Rules* vooropgesteld,¹⁵ dat in de regel elke gedetineerde 's nachts over een individuele cel moet kunnen beschikken.¹⁶ Dat, nog afgezien van de overbevolking, het delen van een meerpersoonscel de kans op incidenten aanzienlijk vergroot, blijkt ook uit het zeer ernstige incident waarbij een gedetineerde, zonder aanleiding en wellicht als gevolg van een geestelijke stoornis, zijn celgenoot 's nachts ernstig toetakelde.

Ten slotte verdienen de cijfers van de gevangenisbevolking een nader onderzoek. Niettegenstaande de aanzienlijke terugval van het aantal geïnterneerden (van méér dan honderd naar een vijftiental), blijft de overbevolking constant, zodat de vraag rijst of het aantal personen in voorhechtenis niet aanzienlijk gestegen moet zijn.

3.4. De (vergoeding van de) gevangenisarbeid en de gevolgen van besparingen

“(Vraag) Ook nog in 2014: de lancering van Cellmade, een reeks arbeids- en beroepsopleidingen voor gedetineerden met het oog op een optimale terugkeer naar de maatschappij.

*(Antwoord) Ik geloof in arbeid als structurele bezigheid. Je leert terug in een vast ritme leven: 's morgens opstaan en gaan werken. Therapie en rendement kunnen hand in hand gaan. Gedetineerden verdienen iets en gevangenen krijgen een return on investment. Bepaalde opbrengsten wenden we ook aan om de gevangenen en het welzijn van de gedetineerden te verbeteren.” (Uit een interview met voormalig directeur-generaal Hans Meurisse in *De Juristenkrant*, 2017, afl. 359)*

¹⁵ Zie de artikelen 18.5– 8.7: “Prisoners shall normally be accommodated during the night in individual cells except where it is preferable for them to share sleeping accommodation.

18.6 Accommodation shall only be shared if it is suitable for this purpose and shall be occupied by prisoners suitable to associate with each other.

18.7 As far as possible, prisoners shall be given a choice before being required to share sleeping accommodation” (<https://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/european-prison-rules>).

¹⁶ Zie hierover ook D. VAN ZYL SMIT en S. SNACKEN, *Principles of European Prison Law and Policy. Penology and Policy*, Oxford University Press, 2009, 135-138.

In het jaarverslag van 2012 ging de commissie dieper in op de vergoeding voor gevangenisarbeid. De commissie brengt in herinnering dat het koninklijk besluit van 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichtingen slechts één bepaling bevat die betrekking heeft op de wijze waarop de arbeid in de gevangenis wordt georganiseerd. Artikel 62 van dit koninklijk besluit bepaalt dat de tewerkstelling van de gedetineerden geschiedt in omstandigheden die zoveel mogelijk overeenstemmen met die welke in de buitenwereld identieke activiteiten kenmerken, die in goede omstandigheden worden uitgeoefend en onder meer beantwoorden aan de hedendaagse eisen van de techniek en de hygiëne.

De basiswet bevat meer gedetailleerde regels over arbeid (artikelen 81-86). Deze bepalingen zijn nog niet in werking getreden. De basiswet bepaalt onder meer dat de arbeidsduur en de arbeidstijden worden vastgesteld in het huishoudelijk reglement en dat de duur van de arbeidstijd in geen geval de duur mag overschrijden die voor overeenkomstige activiteiten in de vrije samenleving door of krachtens de wet wordt bepaald (artikel 83, §2). Overeenkomstig artikel 86, §1, van de basiswet wordt de beloning voor gevangenisarbeid door een koninklijk besluit geregeld. In het oorspronkelijke voorstel was bepaald dat de inkomsten uit werk zo veel mogelijk moeten overeenstemmen met de inkomsten die in de vrije samenleving worden toegekend voor overeenkomstige activiteiten. Om budgettaire redenen werd dit voorstel echter afgevoerd.

De beloning van gevangenisarbeid wordt nog steeds geregeld door een ministerieel besluit van 1 oktober 2004 tot vaststelling van de bedragen van de aan de gedetineerden betaalde arbeidslonen. Dit besluit bepaalt dat de arbeidsvergoedingen worden vastgesteld op minimum 0,62 euro voor een leerjongen, handlanger of knecht, op minimum 0,69 euro per uur voor een ervaren of geschoolde arbeider en op minimum 0,79 euro per uur voor vakarbeiders.

Uit een mededeling van de directie blijkt dat de uurlonen voor alle huishoudelijke arbeid sinds september 2017 bepaald is op 0,75 euro per uur. Voordien werd een beperkt aantal jobs binnen de gevangenis tegen 0,80 euro per uur betaald.

De bedragen die het ministerieel besluit van 1 oktober 2004 vermeldt, zijn niet aan het indexcijfer van de consumptieprijzen aangepast. Wanneer deze bedragen wél aan het indexcijfer zouden worden aangepast, zou het minimumbedrag van 0,62 euro per uur thans (afgerond) 0,79 euro bedragen.¹⁷ Het valt op dat het uurloon voor alle huishoudelijke arbeid in september 2017 minder bedraagt dan het aan de index aangepaste minimumuurloon zoals bepaald in oktober 2004. Deze vaststelling doet terecht eraan twifelen dat de bedragen die gedetineerden met gevangenisarbeid kunnen verdienen, een billijke vergoeding zijn voor het werk, zoals de *European Prison Rules* vooropstellen.¹⁸

De directie lichtte toe dat deze wijziging het gevolg is van de besparingen. Het jaarbudget werd over de laatste twee jaren teruggebracht van 165.000 euro naar 110.000 euro, dit is

¹⁷ Het indexcijfer van de gezondheidsindex bedroeg in oktober 2004 114,49 en in september 2017 144,97 (basis 1996). 0,69 euro en 0,79 euro in 2004 stemmen overeen met respectievelijk 0,87 en 1,00 euro in september 2017.

¹⁸ Artikel 26.10: "In all instances there shall be equitable remuneration of the work of prisoners".

een vermindering met 35 procent. De directie was daarom genoodzaakt sommige arbeidsposten te schrappen of het aantal uren te verminderen. De directie begreep dat dit ernstige onvrede bij de gedetineerden meebracht, maar beklemtoonde te worden geconfronteerd met een beslissing waarop de instelling zelf geen impact had.

Een eigenaardigheid van de 'huishoudelijke' arbeid is het zeer uiteenlopend karakter van het aantal uren per dag en het aantal dagen per week dat met een bepaalde taak gemoeid is, en bijgevolg ook de grote verschillen in de daaraan verbonden verloning.

Het 'maandloon' dat aan een welbepaalde arbeidspost verbonden is, varieert tussen bijvoorbeeld 13,04 euro (voor vier uren werk gedurende één dag per week voor medicatiedoosjes), 22,81 euro (voor één uur werk gedurende zeven dagen per week voor de 'schrijver huishoudelijk werk'), 32,59 euro (voor twee uren per dag gedurende vijf dagen per week) tot 182,50 euro (voor acht uren werk gedurende zeven dagen per week voor 'knechten', 'douchefatik + hulpknecht', afwassers en werk in de 'kleedkamer') en 273,75 euro (voor twaalf uren werk per dag gedurende zeven dagen per week voor de eerste en tweede kok).

Voor de vrouwelijke gedetineerden zijn de arbeid in de plooikamer (negen uren per dag gedurende zeven dagen per week: 205,31 euro), de wasserij (tien uren per dag gedurende zeven dagen per week: 228,13 euro) en de winkel (twaalf uren per dag gedurende zeven dagen per week: 273,75 euro) het meest lonend. Andere taken omvatten niet veel werk en leveren dus ook weinig op (b.v. drie uren gedurende één dag per week voor poetsen voor kinderbezoek: 9,78 euro; twee uren per dag gedurende vijf dagen per week voor poetsen bezoekzaal: 32,59 uren).

De omvang en duur van deze taken zullen ongetwijfeld door praktische noden ingegeven zijn, maar er rijzen toch vragen, zowel over de onafgebroken inzet die van bepaalde gedetineerden wordt gevraagd (bijvoorbeeld in de keuken) als over de grote ongelijkheid tussen de gedetineerden die door dergelijke ongelijke verloning ontstaat.

Gedetineerden kunnen met het werk in de werkhuisen bedragen in dezelfde orde van grootte verdienen. Het werk dat in de werkhuisen wordt verricht, is eenvoudige handenarbeid die geen scholing vereist zoals het in elkaar schroeven van beugels voor regenpijpen, het kleven van staaltjes in staaltjesboeken, ... Nuchter bekeken is de gevangenis een lagelonenland op Belgisch grondgebied waar, door de omstandigheden waarin zij zich bevinden, arbeidskrachten zich beschikbaar stellen om tegen een heel beperkte vergoeding zeer eenvoudige arbeid te verrichten.

De gevangenisarbeid en de billijke vergoeding voor deze arbeid zijn complexe problemen¹⁹ die niet eenvoudig kunnen worden afgedaan met enkele goed klinkende oneliners, maar verdienen een grondig debat.

3.5. Het gedetineerdenoverleg

¹⁹ Zie hierover b.v. D. VAN ZYL SMIT en S. SNACKEN, *Principles of European Prison Law and Policy. Penology and Policy*, 187-198.

Het gedetineerdenoverleg kende in 2017 een moeilijke periode. De respons van de directie op de voorstellen van het gedetineerdenoverleg werd als weinig bevredigend ervaren. Het enthousiasme bij het begin van het gedetineerdenoverleg, toen bij de afsluiting van het werkjaar gedetineerden de voorstellen van het gedetineerdenoverleg aan de directie en het personeel konden voorstellen, leek verdwenen.

Het verheugt dan ook de commissie te vernemen dat de directie erkent dat het gedetineerdenoverleg ondertussen in de Gentse gevangenis ingeburgerd is en het initiatief heeft genomen om feedback op de punten die door de gedetineerden worden aangebracht, te verzekeren. De directie meldde dat sinds enige tijd het verslag van het gedetineerdenoverleg op het voorrapport wordt besproken en dat de gedetineerden een schriftelijke reactie op hun voorstellen en aanmerkingen ontvangen. De directie neemt zich voor dit in 2018 nog dieper uit te werken en de resultaten van het gedetineerdenoverleg naar het bewakingspersoneel terug te koppelen.

BIJLAGE I

Nota van de Commissie van Toezicht bij de gevangenis te Gent over

Wetsontwerp tot wijziging van de rechtspositie van de gedetineerden en van het toezicht op de gevangenen en houdende diverse bepalingen inzake justitie (doc 54 1986/001)

Inhoud van de nota

De Gentse commissie meent dat een **klachtencommissie binnen de commissie van toezicht de aangewezen instantie** is om het **beklag** (de formele klachten) van de gedetineerden te beoordelen.

De Gentse commissie heeft op 21 maart 2016 een werkbezoek gebracht aan de Nederlandse commissie van toezicht bij de penitentiaire inrichting te Middelburg en woonde een beklagzitting bij. De Gentse commissie kon vaststellen dat dergelijk beklagrecht een noodzakelijke waarborg voor de rechtspositie van de gedetineerde is²⁰ en dat de behandeling van het beklag door de beklagcommissie binnen de commissie van toezicht geenszins aan haar taak van bemiddeling en aan haar onafhankelijkheid, zowel ten aanzien van gedetineerde als ten aanzien van de instelling, in de weg staat.

Voorgeschiedenis van het beklagrecht

Het wetsontwerp wijzigt, wat het beklagrecht betreft, slechts in zeer beperkte mate de bepalingen van de basiswet (van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, meer bepaald artikel 28, wat de samenstelling van de klachtencommissie betreft, en de artikelen 148 e.v., wat de procedure betreft). Het hoofdstuk over het beklagrecht is nooit in werking getreden. Het **sluitstuk van de basiswet**, namelijk een efficiënte rechtsbescherming van de gedetineerden, werd daardoor nog niet gerealiseerd.

Aan dit beklagrecht ging destijds uitvoerig studiewerk vooraf. De commissie Dupont lichtte uitgebreid toe waarom zij koos van het **beklagrecht naar Nederlands model** en waarom zij in de commissie van toezicht de aangewezen instantie zag voor de behandeling van het beklag (zie DOC 50 1076/001, p. 95-108). **De kritische opmerkingen van de andere commissies van toezicht doen geen afbreuk aan de pertinentie van de beleidskeuzes van de commissie Dupont.** Het beklagrecht naar Nederlands model, dat in Nederland al in 1977 werd ingevoerd, heeft na al die decennia zijn waarde en efficiëntie bewezen.

²⁰ Bijvoorbeeld: door personeelsproblemen en beperkingen van infrastructurele aard wordt in de Gentse gevangenis het recht van de gedetineerde in de strafcel om minstens één uur per dag in de buitenlucht te verblijven, niet gewaarborgd (artikel 136, 3°, basiswet). Alleen door de invoering van het beklagrecht zal deze niet-naleving van deze bepaling kunnen worden gesanctioneerd.

De voordelen van het beklagrecht en de klachtencommissie

De beklagprocedure is **laagdrempelig, snel en eenvoudig**. Het toevertrouwen van de formele klachtenprocedure aan een andere instantie buiten de gevangenis verhoogt de drempel voor de gedetineerde. Een klachteninstantie die niet binnen de gevangenis zelf functioneert, kan de klacht niet even tijdig behandelen (nog los van de vraag hoe de beklagzitting in aanwezigheid van de directie en de gedetineerde praktisch zou kunnen worden georganiseerd).

De klachtencommissie, samengesteld uit leden van de commissie van toezicht, is **vertrouwd met het penitentiair milieu**. De klachtencommissie heeft alleen beslissingsbevoegdheid voor het beklagrecht zelf. Het toevertrouwen van de formele klachtenprocedure aan een instantie die ook andere bevoegdheden heeft (bijvoorbeeld de strafuitvoeringsrechtbank) brengt een risico van interferentie tussen verschillende beslissingsdomeinen mee.

Een **soepele overgang tussen een formele klacht en bemiddeling** is mogelijk, zonder de noodzaak van een omslachtige of tijdrovende communicatie tussen de bemiddelingsinstantie binnen de gevangenis en een formele klachteninstantie buiten de gevangenis.

Dat de leden van de klachtencommissie nog deel uitmaken van de commissie van toezicht, maakt informatie-uitwisseling mogelijk. De ervaring van de maandcommissaris draagt bij tot de kennis van de klachtencommissie over de instelling, en omgekeerd kan via kennis van de beklagrechtspraak de commissie van toezicht aanbevelingen en adviezen formuleren.

Antwoord op de kritiek op het toevertrouwen van de behandeling van het beklagrecht aan de klachtencommissie binnen de commissie van toezicht

Het Nederlandse voorbeeld toont aan dat het **onjuist is te beweren dat de taken van bemiddeling en klachtenbehandeling niet aan één en dezelfde instantie kunnen worden toevertrouwd**.

De commissie van toezicht en de klachtencommissie zijn onafhankelijk en neutraal. Een poging tot bemiddeling houdt geen exclusieve verdediging van de belangen van de gedetineerde in, zodat de onpartijdigheid ten aanzien van de directie behouden blijft. Een negatieve beslissing van een klachtencommissie houdt niet in dat de gedetineerde elk vertrouwen in de commissie van toezicht verliest. De gedetineerde is overigens niet gebaat bij een commissie van toezicht die, zonder deskundigheid en objectiviteit, bij voorbaat zijn standpunt zou verdedigen.

De **praktische bezwaren tegen de klachtencommissie** – de commissies van toezicht zijn samengesteld uit vrijwilligers die dikwijls een voltijdse job hebben naast hun taak als commissaris, hun gebrek aan tijd, opleiding en middelen – **zijn begrijpelijk vanuit de bestaande toestand**. De **oprichting van een Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers** en de **uitwerking van een statuut** van de leden van de commissies van toezicht en van de klachtencommissies **moeten**

evenwel een nieuwe dynamiek bewerkstelligen.²¹ Het komt de Kamer van Volksvertegenwoordigers toe de voorwaarden te creëren (op het vlak van personeel en middelen, opleiding, ondersteuning) opdat de commissies de taak die de wetgever hun toevertrouwt, kunnen uitvoeren. Naar het oordeel van de Gentse commissie zou het een gemiste kans zijn deze hervorming niet aan te grijpen voor een aanzienlijke versterking en professionalisering van een onafhankelijk toezicht op de gevangenen.

Het **toevertrouwen van de behandeling van het beklag aan een externe** (al dan niet rechterlijke) **instantie** leidt onvermijdelijk tot een **verhoogde drempel**, een **verlies aan efficiëntie**, zowel wat betreft de overgang van formele klacht naar bemiddeling als de behandeling van de klacht zelf, en bijkomende **organisatorische problemen** voor de organisatie van de beklagzitting.

De vragen over het beklagrecht vinden hun antwoord in de voorbereiding van de basiswet (zoals gevoed door de Nederlandse praktijk).

Elke beslissing die door of namens de directeur ten aanzien van de gedetineerde wordt genomen, zoals geformuleerd in de Nederlandse wetgeving, kan het voorwerp uitmaken van een klacht. Uit het jaarverslag 2015 van de Middelburgse commissie van toezicht²² blijkt dat de klachten onder andere betrekking hadden op disciplinaire straffen of ordemaatregelen, arbeid en luchten (de “wandeling”), arbeidsloon, het dagprogramma, contacten met de buitenwereld, de bejegening, de financiële rekening van de gedetineerde, medische verzorging, het binnenbrengen van voorwerpen of beschadiging ervan.

De klachtencommissie beoordeelt de gegrondheid van de klacht op basis van een wettelijkheidscontrole (conformiteit van de beslissing met de in de gevangenis geldende (wettelijke) voorschriften en met de bindende bepalingen van in België geldende verdragen) en een (marginale) opportuniteitscontrole. Het gaat over een in wezen bestuursrechtelijke toetsing van de legaliteit en redelijkheid van de beslissing (DOC 50 1076/001, p. 104).

Conclusie

De voorgestelde hervorming maakt zowel de professionalisering van de commissies van toezicht als de spoedige invoering van het beklagrecht mogelijk. Het ene is de noodzakelijke voorwaarde voor het andere. Beide zijn vereist om een efficiënt toezicht en een bescherming van de rechtspositie van de gedetineerde te waarborgen. Naar het oordeel van de Gentse commissie is een volledige herziening van de voorgestelde bepalingen niet nodig en ook, met het oog op een spoedige hervorming, niet wenselijk.

Voor de Commissie van toezicht bij de gevangenis te Gent,

Bart De Temmerman
Voorzitter

²¹ Zie de uitstekende ondersteuning via de website van het Nederlands Kenniscentrum Commissie van toezicht: <https://www.commissievantoezicht.nl>. Op deze website wordt ook een overzicht gegeven van de rechtspraak in beklagzaken.

²² Te raadplegen via https://www.dji.nl/binaries/jaarverslag-2015-pi-middelburg_tcm41-120964.pdf

BIJLAGE II

Gedetineerden hebben nood aan laagdrempelige rechtsbescherming, en aan zoveel meer

Momenteel wordt het wetsontwerp potpourri IV in de Kamercommissie voor Justitie besproken. Dit wetsontwerp betreft onder andere de commissies van toezicht bij de gevangenen. Deze commissies houden een onafhankelijk toezicht op de gevangenis en op de bejegening van de gedetineerden. De regering wil aan die commissies de bevoegdheid geven om klachten van gedetineerden formeel te beoordelen. Vreemd genoeg zijn heel wat commissies van toezicht hiertegen gekant.

Wat is

De bestaande commissies proberen het toezicht op de gevangenen zo goed als mogelijk uit te oefenen, maar het wordt hen niet gemakkelijk gemaakt. De leden van deze commissies zijn vrijwilligers. Zij worden bij ministerieel besluit benoemd, maar daar blijft het bij. Zij oefenen hun taak onbezoldigd uit, zonder enige opleiding of bijstand, niet zelden naast een voltijdse dagtaak.

Er bestaat nochtans een wet, namelijk de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden (ook de wet Dupont genoemd), die de samenstelling, werking en bevoegdheden van de commissies van toezicht heel wat beter regelt.

Deze basiswet is, wat de commissies van toezicht betreft, nog steeds niet in werking getreden. Naar verluidt was er weerstand tegen de toekenning aan de commissies van de bevoegdheid van klachtencommissie. Bij deze klachtencommissie zouden gedetineerden formele klachten kunnen indienen ("beklagrecht"). Deze klachtencommissie oordeelt of de klacht van een gedetineerde tegen een beslissing van de gevangenisdirectie gegrond is. Als de klacht gegrond is, kan de klachtencommissie aan de directie opdragen een nieuwe beslissing te nemen, of haar beslissing in de plaats stellen van de beslissing van de directie, of die beslissing vernietigen en eventueel een tegemoetkoming toekennen. Het Belgische gevangeniswezen was het voorbije decennium blijkbaar nog niet rijp voor deze ingrijpende hervorming.

Aan de basiswet en het beklagrecht ging uitvoerig studiewerk vooraf. De commissie Dupont lichtte uitgebreid toe waarom zij koos voor een beklagrecht naar Nederlands model en waarom zij in de commissie van toezicht de aangewezen instantie zag voor de behandeling van het beklag. Dit beklagrecht, in Nederland al in 1977 ingevoerd, heeft na al die decennia in dat land zijn waarde en efficiëntie bewezen.

Wat moet komen

Met het wetsontwerp beoogt de regering aan het toezicht op de gevangenen een nieuw elan te geven.

Het wetsontwerp “Potpourri IV” zet in de eerste plaats een weeffout in de basiswet recht. De basiswet – net zoals het koninklijk besluit dat momenteel nog de samenstelling en werking van de commissies van toezicht regelt – maakt de commissies van toezicht administratief afhankelijk van de federale overheidsdienst justitie, hoewel ze precies een onderdeel van die overheidsdienst moeten controleren. Wie zich nog ervan moet overtuigen dat een dergelijke administratieve afhankelijkheid een professioneel toezicht in de weg kan staan, moet één van de jaarverslagen van de centrale toezichtsraad voor het gevangeniswezen lezen (http://www.ctrg-ccsp.be/nl/system/files/2008-2010_jaarverslag_ctrg.pdf). Met potpourri IV wordt het toezicht op de gevangenen naar het parlement overgeheveld. Het is de Kamer van Volksvertegenwoordigers die in de toekomst de centrale toezichtsraad voor het gevangeniswezen opricht. Die centrale toezichtsraad richt op zijn beurt bij elke gevangenis een commissie van toezicht op. Vier leden van de centrale toezichtsraad vervullen hun opdracht voltijds. De leden van de centrale toezichtsraad en van de commissies van toezicht worden bezoldigd. Met deze hervorming wordt de werking van de centrale toezichtsraad en van de commissies geprofessionaliseerd.

Voorts schaaft de regering met het wetsontwerp de (nooit in werking getreden) bepalingen in de basiswet over het beklagrecht wat bij, klaarblijkelijk met de bedoeling deze bepalingen op relatief korte termijn in werking te laten treden. De regering gaat bijgevolg voort op het spoor dat door de wet Dupont werd getrokken. De gedetineerden mogen hopen dat het sluitstuk van de basiswet, namelijk een efficiënte rechtsbescherming van de gedetineerden, in een nabije toekomst eindelijk werkelijkheid wordt.

En waarom niet?

Nochtans zijn heel wat commissies van toezicht niet te spreken over de op stapel staande hervorming. Uiteraard zijn zij niet gekant tegen de hervorming die hen formeel onafhankelijk van de federale overheidsdienst justitie maakt. Vanzelfsprekend juichen ook zij een efficiënte rechtsbescherming van de gedetineerden toe. Terecht hekelen zij het huidige statuut van de niet-opgeleide vrijwilliger zonder noemenswaardige werkingsmiddelen. Maar de toekenning aan de commissies van de taak van klachtencommissie zien zij om juridische en praktische redenen niet zitten.

Het juridische bezwaar luidt dat de commissie van toezicht, die momenteel tussen gedetineerde en directie bemiddelt, naast die bemiddeling niet tegelijkertijd ook een rechtsprekende functie op zich kan nemen. De commissies van toezicht in Nederland combineren die taken van bemiddeling en rechtspraak nochtans zonder enige moeilijkheid. Het Europees Hof voor de rechten van de mens ziet ook geen bezwaar want het laakte onlangs zelf het feit dat de bepalingen van de basiswet over het beklagrecht nog niet in werking zijn getreden (b.v. arrest van 17 november 2015 in de zaak Bamouhammad).

Het praktische bezwaar is dat de bestaande commissies voor die rechtsprekende taak niet zijn uitgerust. Met vrijwilligers, zonder enige opleiding of bijstand, kan die bijkomende taak inderdaad niet tot een goed einde worden gebracht. Maar na potpourri IV zullen de leden van de commissies van toezicht geen vrijwilligers meer zijn en moeten de Kamer van

Volksvertegenwoordigers en de centrale toezichtsraad ervoor zorgen dat de commissies daadwerkelijk die rechtsprekende functie op een kwaliteitsvolle manier kunnen verzekeren.

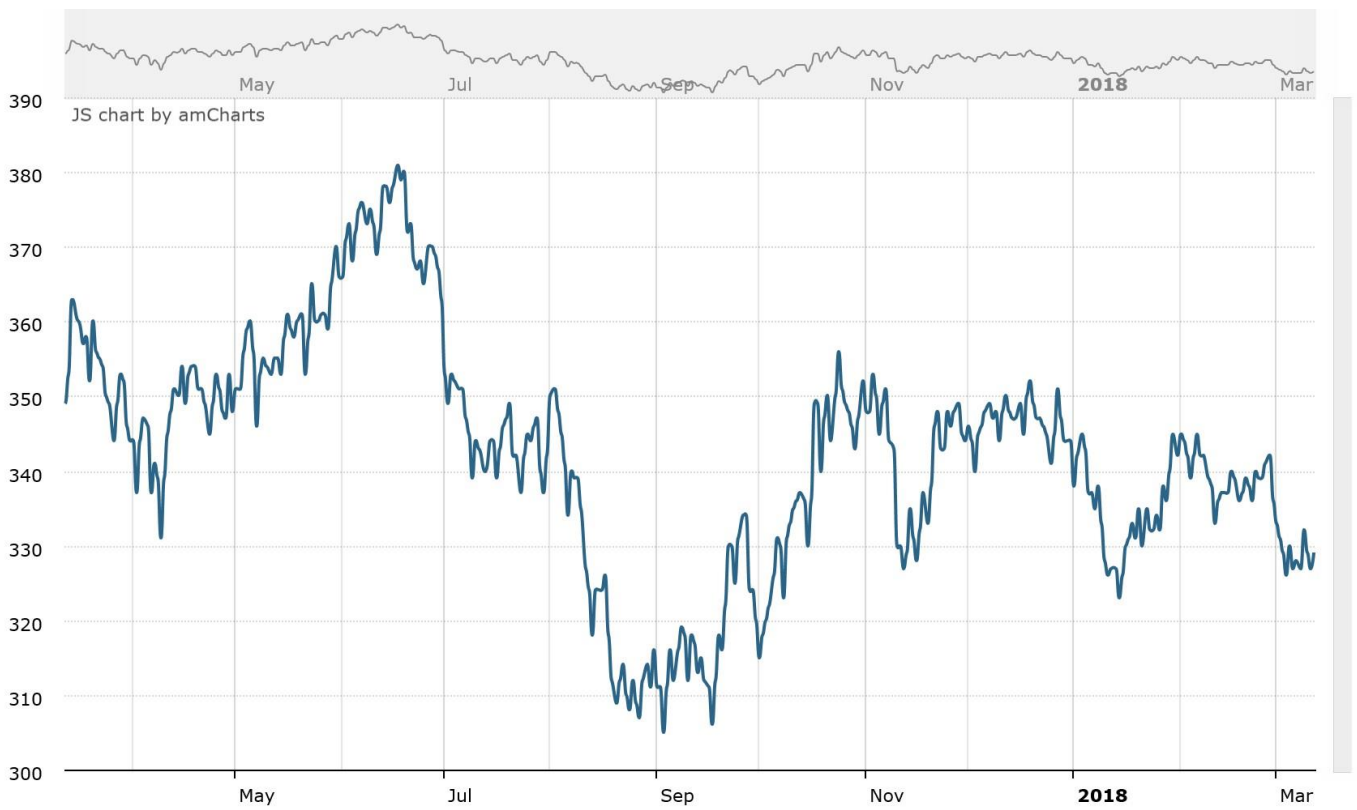
In dat geval zal de rechtsbescherming van de gedetineerde er sterk op vooruitgaan. De gedetineerde zal een beroep kunnen doen op een klachtenprocedure die laagdrempelig, snel en eenvoudig is. Hij zal kunnen aankloppen bij een commissie die vertrouwd is met het gevangenis milieu. Wanneer zijn klacht door bemiddeling kan worden opgelost, zal een soepele overgang van formele klachtenprocedure naar bemiddeling mogelijk zijn. Gedetineerde en directie zullen op voet van gelijkheid voor de onafhankelijke, onpartijdige en deskundige klachtencommissie een debat kunnen voeren over de wettigheid van de bestreden beslissing. Dit zal ongetwijfeld bijdragen tot een correctere relatie tussen directie, personeel en gedetineerde. Wanneer het beklagrecht aan een externe rechterlijke instantie wordt toevertrouwd, kan men terecht vrezen voor een hogere drempel en voor een formalisering en juridisering van klachten die niet altijd nodig is.

Het zou jammer zijn dat de commissies van toezicht, ongetwijfeld met de beste bedoelingen, de objectieve bondgenoot zouden worden van degenen die zich het voorbij decennium tegen de invoering van het beklagrecht hebben gekant.

Laat ons voor het overige niet dromen: een betere rechtsbescherming van de gedetineerde zal de ontelbare problemen waarmee het gevangeniswezen kampt – te veel om op te noemen: (dikwijls) wraakroepend verouderde infrastructuur, nauwelijks opgeleid personeel, overbevolking, ontoereikende gezondheidszorg en psychosociale bijstand, een gevangenisbeleid dat vooral oog voor veiligheid heeft – niet oplossen. Een betere rechtsbescherming is in die context zeker geen overbodige luxe.

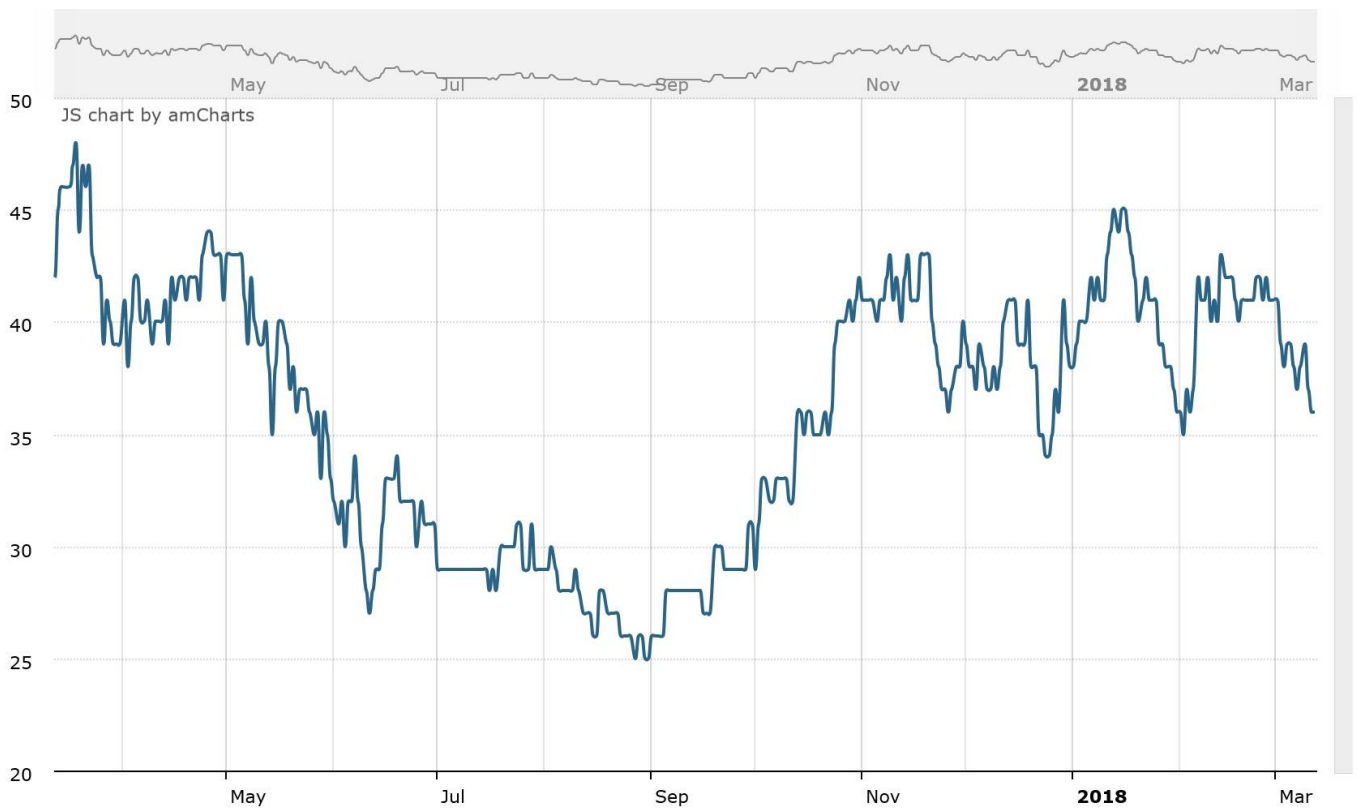
De commissie van toezicht bij de gevangenis te Gent

BIJLAGE III – Evolutie van de bevolking mannen maart 2017-maart 2018

http://epi-dataportal.intra.just.fgov.be:98/population_trend/population_trend.html

BIJLAGE IV – Evolutie van de bevolking vrouwen maart 2017-maart 2018

http://epi-dataportal.intra.just.fgov.be:98/population_trend/population_trend.html

BIJLAGE V — KLACHT BIJ DE OMBUDSMAN OVER DE OVERBRENGING VAN GEDETINEERDEN NAAR HET MEDISCH CENTRUM TE BRUGGE

Aan de Federale Ombudsman
per e-mail: contact@federaalombudsman.be

Gent, 29 september 2015

Geachte heer, mevrouw Federale Ombudsman

Betreft: klacht in verband met de overbrenging van gedetineerden voor onderzoek naar het medisch centrum van de gevangenis te Brugge

De Commissie van toezicht bij de gevangenis te Gent heeft tijdens het gedetineerdenoverleg, dat regelmatig door een lid van de commissie wordt bijgewoond, vernomen dat gedetineerden dikwijls afzien van noodzakelijke medische zorg omdat de gedetineerde daarvoor moet worden overgebracht naar het medisch centrum van de gevangenis te Brugge.

In de praktijk brengt dergelijke overbrenging naar de gevangenis te Brugge tal van nadelen mee. Deze overbrenging brengt zoals elke transfer naar een andere gevangenis mee dat de gedetineerde zijn "positie" binnen de gevangenis waar hij verblijft, verliest: hij verliest zijn cel, hij verliest zijn werk, ... Bij de terugkeer in de gevangenis krijgt de gedetineerde een nieuwe cel of nieuwe celgenoten toegewezen, komt hij in principe opnieuw op de wachtlijst terecht voor werk, ...

De gedetineerden vertelden ons dat al die praktische verwickelingen meebrengen dat men dikwijls afziet van medische verzorging in het medisch centrum van de gevangenis te Brugge. Men ziet immers op tegen een overbrenging naar de gevangenis te Brugge voor een tweetal weken en tegen alle praktische problemen die men bij de terugkeer ondervindt, en dit alles dikwijls voor een onderzoek dat op een halve dag wordt uitgevoerd.

Bovendien blijkt de overbrenging naar de gevangenis te Brugge wel eens een maat voor niets te zijn. Een gedetineerde die voor een tandimplantaat naar de gevangenis van Brugge werd gestuurd, werd na een tweetal weken teruggestuurd zonder behandeling omdat de medische afdeling in Brugge geen implantaten uitvoert. Een gedetineerde die door de dokter voor een scan naar Brugge werd gestuurd, werd niet onderzocht omdat het medisch centrum in Brugge van oordeel was dat er eerst in de gevangenis van herkomst een radiologisch onderzoek moest worden uitgevoerd.

Ook het medisch korps binnen de gevangenis blijkt niet onverdeeld ongelukkig te zijn met de wijze waarop (de overbrenging met het oog op) het onderzoek of de behandeling in Brugge gebeurt. We vernamen dat de problemen die gepaard gaan met een verwijzing naar het medisch centrum van de gevangenis te Brugge, al eerder bij het directoraat-generaal EPI ter sprake zouden zijn gebracht door de dienst "Gezondheidszorg in het gevangeniswezen", maar zonder resultaat.

De basiswet "Dupont" bepaalt dat de gedetineerde recht heeft op een gezondheidszorg die gelijkwaardig is met de gezondheidszorg in de vrije samenleving en die aangepast is aan zijn specifieke noden, alsook recht heeft op de diensten van zorgverleners met de vereiste kwalificaties in functie van zijn specifieke

noden (artikelen 88 en 90). Het medisch centrum in de gevangenis te Brugge zal die rechten ongetwijfeld waarborgen, maar de praktische wijze waarop de gezondheidszorg in het penitentiaire carcan wordt georganiseerd, lijkt, voortgaande op wat de gedetineerden ons vertelden, die rechten in de praktijk te bemoeilijken.

Omdat wij als commissie van toezicht bij de gevangenis te Gent deze problematiek niet verder kunnen onderzoeken, maken wij u deze klacht van de gedetineerden over voor verder onderzoek.

Met vriendelijke groeten

Bart De Temmerman

BIJLAGE VI — ANTWOORD VAN DE OMBUDSMAN

uw bericht van 23 maart 2018	uw kenmerk	ons kenmerk IDO/2015/05495 Afsluiting	Brussel 26 maart 2018
contactpersoon Sara De Hertog	telefoon 02 289 27 33 Niet op dinsdag	e-mailadres sara.dehertog@federaalombudsman.be	

Overbrenging van gedetineerden voor onderzoek naar het medisch centrum van het PC Brugge

Geachte heer Temmerman,

U vroeg onze tussenkomst bij het DG Penitentiaire Inrichtingen (DG EPI) in verband met de overbrenging van gedetineerden naar het medisch centrum van het PC Brugge.

Zoals onze medewerker, de heer Patrick De Becker, u meedeelde in zijn brief van 23 maart 2016 vond er een werkvergadering plaats met de directie van het PC Brugge en het DG EPI.

Tijdens deze vergadering stelde het DG EPI dat deze problematiek gekend is en er in de voorbije jaren inspanningen werden gedaan om het aantal transporten te verhogen, maar dat deze transfers organisatorisch zo complex zijn dat het moeilijk is om deze in te korten. Daarnaast wordt er geprobeerd om gedetineerden niet standaard door te sturen naar één van de medische centra (Brugge, Sint-Gillis, Latin), maar lokaal verstreekbare gespecialiseerde medische zorg meer en meer te verstrekken via uitgaansvergunningen (met of zonder begeleiding). Volgens het DG EPI is het echter niet zo dat een medische transfer 14 dagen duurt, maar is de lange periode te wijten aan organisatorische redenen zoals bijvoorbeeld het gebruik van vast transferroutes langs verschillende gevangenissen, geen transfers tijdens het weekend of verlenging van het verblijf in het medisch centrum omdat er meerdere onderzoeken nodig zijn en de gespecialiseerde geneesheer niet steeds aanwezig is.

Wat betreft het onnodig overbrengen van gedetineerden meldde het DG EPI dat het kan voorkomen dat bij aankomst in het medisch centra wordt vastgesteld dat de gevraagde medische zorg niet opportuun is waardoor de gedetineerde zonder verkregen zorg teruggestuurd wordt naar de gevangenis van herkomst. Volgens het PC Brugge is dit mogelijk te wijten aan onjuiste informatieverstrekking tijdens het (telefonische) intakegesprek tussen de gevangenis en het medisch centrum.

De federale Ombudsman verwerkt uw persoonsgegevens voor doelstellingen van intern beheer, met name de vlotte behandeling van uw klacht of verzoek om inlichtingen, alsook voor het opmaken van anonieme statistieken over zijn activiteiten. Als blijkt dat het voor de behandeling van uw klacht of vraag om inlichtingen noodzakelijk is, kunnen bepaalde gegevens aan derden worden meegedeeld: aan de bevoegde overheid of aan uw vertegenwoordiger. U hebt recht op inzage alsook, in voorkomend geval, op verbetering van uw persoonsgegevens. Aanvullende inlichtingen kan u bekomen bij het openbaar register dat gehouden wordt door de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Leuvenseweg 48 bus 6 | 1000 Brussel
tel. 02 289 27 27 | gratis nummer 0800 99 962 | fax 02 289 27 28 | contact@federaalombudsman.be | www.federaalombudsman.be

Zowel het DG EPI als de directie van het PC Brugge bevestigen dat gedetineerden door medische transfers hun cel en/of werk kunnen verliezen. Dit zou vaker voorkomen in arresthuizen dan in strafhuizen omdat arresthuizen vaak overbevolkt zijn en leegstaande cellen moeilijk kunnen worden vrijgehouden voor verschillende dagen. Daarnaast moeten de gevangenen hun contractuele verplichtingen nakomen inzake gevangenisarbeid waardoor afwezige gevangenen worden vervangen door anderen om er voor te zorgen dat alle contractueel afgesproken deadlines gehaald worden. Dit is echter geen algemene regel en is afhankelijk van de situatie in de gevangenis.

Het DG EPI betwijfelt daarentegen dat gedetineerden die terugkeren na een medische transfer onderaan de wachtlijst belanden. Dit zouden zij verder nagevraagd en besproken hebben via de managementteams en de gevangenisdirectie.

Op dat moment werd het Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) verzocht om een studie uit te voeren naar de gezondheidszorg binnen de gevangenis. Dit rapport werd gepubliceerd in oktober 2017. Wij stelden vast dat ook het KCE, zijn bezorgdheid uitte over het vervoer van gedetineerden naar de tweedelijns zorg in de medische centra van Brugge en Sint-Gillis¹. Dit rapport bevestigt dat het vervoer van gevangenen naar de medische centra één van de belangrijkste problemen is bij de tweedelijnszorg. De planning van het vervoer vraagt veel tijd en vergt inzet van politie, beveiligingspersoneel en penitentiair beambten wat ertoe leidt dat het vaak tot twee weken kan duren vooraleer een consultatie kan plaatsvinden en dat vele afspraken moeten worden afgezegd omwille van vervoersproblemen. Ook de terugkeer naar de gevangenis van herkomst verloopt omwille van deze problemen vaak moeizaam, waardoor gevangenen terughoudend zijn om beroep te doen op de tweedelijnszorg omdat zij vrezen hun cel, bezoekrecht en of gevangeniswerk te verliezen. Om hieraan tegemoet te komen stellen zij onder meer voor om een nieuwe functie van gezondheidscoördinator te creëren die als taak heeft om de tweedelijnszorg in de ziekenhuizen te coördineren en de medische centra in het PC Brugge en Sint-Gillis om te vormen tot centra voor revalidatie en geriatrische zorg.

Wij ondersteunen deze aanbeveling van het KCE, maar moeten u tot onze spijt meedelen dat wij geen verdere informatie mochten ontvangen van het DG EPI met betrekking tot het al dan niet verlies van een cel en/of werk in de gevangenis.

¹

https://www.kce.fgov.be/sites/default/files/atoms/files/KCE_293As_Gezondheidszorg_Belgische_gevangenen_Synthese.pdf

Gelet op bovenstaande sluiten wij uw dossier af met de vermelding dat uw klacht gegrond is en wij deze problematiek structureel zullen opvolgen en op de agenda plaatsen van ons volgend overleg met het DG EPI. Kan u ons hiervoor informeren of u, zoals het DG EPI ons meedeelde, een tendens kan waarnemen waarbij gespecialiseerde zorg meer lokaal wordt verstrekt (in plaatselijke ziekenhuizen met een uitgaansvergunning) in plaats van via een overplaatsing naar het medisch centrum in het PC Brugge en betrokken gedetineerden dus niet hun cel en werk in de gevangenis verliezen?

Met vriendelijke groeten,

De federale ombudsmannen

Guido Herman
Catherine De Bruecker

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Decabooter', written in a cursive style.

in opdracht Nicole Decabooter
Auditeur